

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra teologické a sociální etiky

Diplomová práce

Etická vhodnost a správnost projektu Adopce na
dálku

Vedoucí práce: doc. Jindřich Šrajer, Dr. theol.

Autor práce: Vladimír Duba

Studijní obor: Učitelství náboženství a etiky

Ročník: VIII.

2010

*Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s využitím
uvedených pramenů a literatury.*

---

podpis autora diplomové práce

Teologická fakulta Jihočeské univerzity České Budějovice

Prohlašuji, že v souladu s §47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

Podpis studenta:

Datum: 31.3.2010

Děkuji vedoucímu diplomové práce doc. Jindřichu Šrajerovi, Dr. theol. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Obsah

Úvod	6
1. Indická republika	8
1.1. Fakta a data o Indické republice	8
1.1.1. Faktografické údaje a historické předěly	8
1.1.2. Indická mentalita.....	17
1.1.3. Problémy současné Indie.....	19
1.1.3.1. Kastovní systém	20
2. Prezentace projektu Adopce na dálku.....	24
2.1. Sdružení Česká katolická charita	24
2.2. Vznik a cíl projektu Adopce na dálku	26
2.3. Praktická stránka projektu	28
2.3.1. Pravidla.....	28
2.3.2. Projekt v Indické republice.....	30
2.3.3. Navazující rozvojové projekty.....	32
3. Vhodnost a Správnost projektu z katolického hlediska	38
3.1. Vymezení pojmů vhodnost a správnost.....	39
3.2. Vhodnost a správnost v metodách sociální práce	40
3.3. Katolické hledisko.....	44
3.3.1. <i>Caritas</i> ve Trojí službě církve	44
3.3.2. Člověk v sociálním učení církve.....	54
3.3.3. Situační etika	59
3.3.4. Subsidiarita, solidarita a univerzalita pomoci.....	62
4. Osobní zkušenost.....	68
5. Závěr.....	73
6. Seznam literatury	76
7. Abstrakt.....	79
8. Abstract	80

Úvod

Téma diplomové práce „Vhodnost a správnost projektu Adopce na dálku“, jsem si vybral na základě aktuálnosti daného tématu a mé osobní angažovanosti v něm. V současném světě a společnosti, v rámci širších sociokulturních a „multireligiálních“ vztahů, je mnohdy obtížné fundovaně zhodnotit jakýkoliv projekt nebo činnost charitativního rázu, ne ve vztahu k cíli, ale spíše ve vztahu k jeho vhodnosti a správnosti. O to jde primárně i v této práci.

Charitativní projekt Adopce na dálku, založený a supervidovaný Katolickou Charitou, je dle mého názoru velmi úspěšným projektem.

V první části diplomové práce - protože popisují projekt Adopce na dálku v konkrétní rovině pomoci v Indické republice - považuji za nutné krátce představit současnou Indii z politického, kulturního a náboženského hlediska. Dějin Indie se dotknu jen v důležitých zlomových předělech. Indická republika je země charakteristická svou velikostí, počtem obyvatel, státním zřízením, náboženstvím, ale zároveň taky chudobou, negramotností a velmi špatnými životními podmínkami.

Ve druhé části prezentuji realizaci projektu Adopce na dálku v Indii, resp. v jednom městě Indické republiky, ležícím ve státě Karnataka, ve městě Moobidri. Indie je místem, na které je projekt Adopce na dálku již od začátku zacílen a ve kterém je nejvíce činný - ať už počtem „klientů“, založených středisek, toku a objemu finančních prostředků apod. Při této prezentaci se budu opírat o fakta, která jsou veřejně dostupná. Samotný projekt Adopce na dálku funguje poměrně jednoduše.

Třetí část práce je stěžejní. Zaměřuji se na projekt Adopce na dálku z teologicko-etického hlediska, především na jeho vhodnost a správnost. Hledám odpovědi na otázky: Je projekt Adopce na dálku vhodný a správný pro Indii? Jakými metodami sociální a pastorační práce se projekt řídí? Jaké jsou zásady sociální nauky církve?

V další části této diplomové práce zachycuji osobní prožitky z vizitace projektu Adopce na dálku v Indické republice. Návštěva proběhla od poloviny března do poloviny dubna v roce 2006. Cesta do Indie byla nutností pro praktické uchopení a pochopení tohoto tématu. Do té doby jsem nebyl schopen představit si život v Indii, a alespoň

částečně pochopit tak významně odlišné vnímání a fungování této části světa oproti evropskému kontinentu. Chtěl jsem vidět a procítit tyto „rozdílné světy“. Chtěl jsem zakusit místní klima a přiblížit se alespoň na měsíc co nejlíže skutečnému životu v Indii, se všemi problémy, které přináší. Nebylo to snadné, ale ocenil jsem, že jsem se mohl alespoň fyzicky a částečně i mentálně dotknout této části světa. Stěžejním bodem se stala návštěva v místním centru pomoci, které mimo jiných charitativních projektů je také zaměřeno na vzdělání a výchovu dětí a je finančně podporováno a také supervidováno Adopce na dálku z České republiky. S jejich pomocí jsem měl možnost zachytit skutečný život chudých a nevzdělaných Indů a opravdovou snahu o změnu ze strany projektu a i ze strany příjemců charitativní pomoci. V této části jsem tedy popsal vizitaci ve městě Moobidri (stát Karnataka), kde pomoc Adopce na dálku nachází „úrodnou půdu“ v podobě 900 dětí, které jsou všechny sponzorovány z České republiky. Tato část diplomové práce je tedy více praktickou, je založena na mém osobním svědectví z místa působení projektu a má dokreslit atmosféru „účinné pomoci“.

Na závěr shrnuji výsledky této práce doplněné o výzvu k podpoře projektu Adopce na dálku a projektů podobných.

1. Indická republika

V této části práce považuji za nutné představit Indickou republiku. Uvést základní data a fakta a věnovat se závažným společenským problémům Indie v současnosti. Tyto informace jsou důležité pro základní pochopení činnosti projektu Adopce na dálku a ukáží nám, do jaké situace tento projekt vstupuje a s jakými problémy se v Indii potýká. Poukážu také na potřebu pochopení rozdílnosti evropského a asijského myšlení, což je pro dobré zacílení jakéhokoliv charitativního projektu nezbytné. Důležité historické předěly Indie nám umožní nahlédnout do vývoje společnosti a odůvodní nám její současný stav z hlediska sociálního a náboženského rozdělení.

Následující téma, které se zabývá dnešními společenskými a náboženskými problémy Indie, nám přiblíží vznik kastovního systému. Ten je největší překážkou zrovnoprávnění jednotlivých sociálních tříd a také výrazným omezením v jakékoliv charitativní práci. Naráží na něj i projekt Adopce na dálku a dochází tak výraznému omezení výsledků samotné pomoci. Na konci této kapitoly se zaměřím na indickou mentalitu a kulturu. Žebříček hodnot v převážně hinduistické zemi je odlišný od našeho a s těmito rozdíly je nutné počítat v přístupu k indickému obyvatelstvu a k jednotlivým sociálním skupinám.

1.1 Fakta a data o Indické republice

1.1.1 Faktografické údaje a historické předěly

Současná Indická republika (oficiální název The Republic of India, místní název Bhārat Ganarājya) je složena z 35 federativních států. Jejich celková rozloha je 3,3 mil kilometrů čtverečních, což je přibližně čtyřicetkrát více než rozloha České republiky. Počet obyvatel Indické republiky je podle posledního censu z roku 2001 necelých 1,03

miliardy¹, což zhruba odpovídá stonásobku obyvatel České republiky.² Z globálního hlediska je tedy druhou nejlidnatější zemí na světě.

Z více než jedné miliardy obyvatel žije 72 % ve venkovské aglomeraci a 28 % ve městech. (Podíl městského obyvatelstva má sice mírnou, ale pravidelnou meziroční vzestupnou tendenci a je příčinou společenské tenze a dalších sociálních problémů o kterých píše v kapitole 1.1.3).

Dominantním náboženstvím je hinduismus (83 % obyvatel) a islám (11 % obyvatel). S více než dvěma procenty je na třetím místě křesťanství, následují sikhové, buddhisté a džinisté. Úředními jazyky jsou hindština a angličtina, jejich znalost však není společensky vysoká a proto se výuka hindštiny stala povinnou součástí vzdělávání na základních školách. Významnějších oficiálních, ale neúředních jazyků je na území Indie šestnáct. Gramotnost dosahovala při posledním censu pouze 65 %.³ Česká republika a průměr Evropské unie dosahuje více než 96 % gramotnosti obyvatelstva.⁴

Politickým zřízením, z velké míry dochovaným od doby britské správy, je pluralitní demokratický systém, což řadí tento stát na první místo mezi všemi demokratickými státy světa v závislosti na počtu obyvatel.

Ze zeměpisného hlediska se federativní stát Indie nachází na poloostrově Přední Indie a již při prvním pohledu na mapu světa se tato země jeví jako výrazně geologicky definovaná. Celá jižní část je ohraničena Indickým oceánem, severní zase pohořím Himaláje a nebyť pozdějších územních roztříštění země, dnes by byla takřka jednolitou a celistvou. Podobné je to i s podnebím, protože veškeré území leží v tropickém pásu. Celou Indii ovlivňují pravidelné a vydatné monzunové deště a byť jejich vlivy nejsou rovnoměrně rozložené, celkově výrazně ovlivňují nejen vegetaci, ale i obyvatelstvo. Roční období jsou v Indii tři: horké, vlhké a chladné, vše v závislosti na vanutí větrů. Roční teplotní rozptyl se pohybuje od 10 do 30 stupňů Celsia . Monzunové deště tak

---

¹ Srov. *Registrar General a Census Commissioner of India* [online]. 2007 [cit. 3.1.2007]. Registrar General a Census Commissioner of India. Dostupné z WWW: <http://www.censusindia.net/t_00_003.html>.

² Srov. *Veřejná databáze ČSÚ* [online]. 2009. 2009 [cit. 2009-03-30]. Základní demografické údaje ve vybraném území . Dostupné z WWW:

<http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?voo=tabulka&cislatab=DEM9010UC&&kapitola_id=19>.

³ Srov. STRNAD, J, et al. *Dějiny Indie*. Vyd. 1. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2003. 1186 s. ISBN 80-7106-493-9.str. 891, 892, 893 dále STRNAD, J, et al. *Dějiny Indie*.

⁴ Srov. *Odborový svaz zdravotnictví a sociální péče* [online]. 2007. 2007 [cit. 2008-01-30]. Odborový svaz zdravotnictví a sociální péče. Dostupné z WWW:

<http://osz.cmkos.cz/CZ/Z_tisku/Bulletin/11_2002/pohledy.html ze dne 3.1.2007>.

historicky ovlivnily způsob obživy, migraci a usídlení obyvatelstva, ale také např. plánování vojenských tažení v historii.⁵ Celkově se dá podnebí Indie hodnotit jako člověku velmi příznivé (mimo malých území s extrémními teplotními výkyvy, jako např. Kašmír, podhůří Himaláje apod.) s velkými možnostmi pěstování zemědělských plodin, sběru přírodních produktů jako ovoce, čaj, kaučuk a také nezanedbatelnými zdroji mořské flóry a fauny.

Dějinnou periodizaci Indie, resp. přesnější určení historických období, ztěžuje několik zásadních faktorů - dlouhé historické období, nerovnoměrný vývoj společnosti a náboženství, časově rozdílná inkulturace islámu a také několikerý rozpad a zpětné ustanovení pospolitosti územních celků (např. oblast Pakistánu, Bangladéše, Sri Lanky).⁶ V odborné literatuře se však často používá zjednodušené rozdělení historie indického státu na trojí období. Prvním z nich je hinduistické, druhým islámské a třetím britské.⁷ Za zmínku zde stojí fakt, že oba periodizační mezníky jsou konstituovány silnými a mnohdy násilnými zákroky zvenčí. Jednalo se o velmi citelné zásahy - v prvním případě islámské sociokultury, v druhém případě evropské sociokultury. Oba do velké míry zastínily původní stav a vývoj společnosti, a měly nezměrný vliv na všechny stávající společenské systémy, včetně systému náboženského a sociálního. Původní stav společnosti byl do značné míry během několika desetiletí až století, což vzhledem k více než sedmítisícileté indické historii znamená poněkud krátké časové období, silně inkulturován a následně překryt sociokulturou novou. Rozsah a hloubka změn zasáhla ekonomiku i sociální strukturu, a to nejen v centrech Indie, ale i v přilehlých oblastech a nakonec až v lokálních úrovních.⁸

První období je hinduistické a hrubé časové vymezení je od nejstarších nalezených historických památek (cca 7 tis. let př. Kr.) do 13. století. Tato etapa vývoje Indie v sobě obsahuje a celou ji také charakterizuje velmi významný inkulturační vpád, a to příchod árijovských kmenů na území indického poloostrova. Tato postupná invaze se udála mezi prvním a druhým tisíciletím př. Kr. Árijovské kmeny byly s největší pravděpodobností

---

⁵ Srov. Tamtéž, str.6

⁶ Srov. STRNAD, J., *Dějiny Indie*, str.15.

⁷ Pozn. Někdy se pro britské období používá i název moderní období, srov. STRNAD, J., *Dějiny Indie*, str. 15.

⁸ Srov. Tamtéž, str.16

součástí velké indoevropské rodiny a na Indický poloostrov přišly z oblasti vymezené řekami Dněprem, Donem a Volhou. Migrace do Indie těmto kmenům trvalo přibližně 500 let.⁹

Původní obyvatelstvo nazývané Dásové a úroveň dáské společnosti velmi pravděpodobně vysoce převyšovala tyto kočovné árijovské kmeny a to jak materiálně, tak i kulturně.¹⁰ I přesto došlo k postupnému a nevratnému prolínání kultur, náboženství a tradic. Ne vždy a všude byla tato inkulturace doprovázena bojem, násilím a potlačováním národu původního. V posledních desetiletích výsledky archeologického a indologického bádání potvrzují, že část této asimilace byla pokojného rázu a v některých centrech docházelo ke klidné koexistenci různých kultur a různých jazykových prostředí¹¹. Faktem však zůstává, že z období tohoto vpádu se v písemných památkách árijovských kmenů, ve Védách, objevují záznamy o bojích s místními etniky a často se objevují názvy Dása, Asura, Matsja, Vratja apod. Tato jména pak přešla do následně vzniklé hinduistické mytologie jako jména nadpřirozených, pro árijovské bohy nepřátelských bytostí a démonů.¹² Výsledkem tohoto prolnutí indoevropského lidu a autochtonních národů byl nový počátek vývoje indické společnosti, synkretické splynutí kultury a náboženství, a vznik nové společnosti. Celý tento vývoj byl završen zhruba ve 3.-4. století po Kr. Z tohoto splynutí pak vychází nový náboženský a společenský systém – hinduismus, který je podstatně upraveným a o aborigenní kultury obohacným brahmanismem – původním náboženstvím árijovců.¹³ Samozřejmě i v dalších staletích až do 13. století po Kr. docházelo k menším či větším vývojovým změnám celého systému, avšak k žádné převratné změně až do vpádu islámu nedošlo.

Sociálně a společensky neméně důležitým symbolem doby synkreze a asimilace těchto rozdílných národů byl vznik kastovního systému. Dodnes některými autoritami

---

⁹Srov. VAVROUŠKOVÁ, S, et al. *Náboženství a společnost v jižní a jihovýchodní Asii : Tradice a současnost*. Vyd. 1. Praha : Orientální ústav Akademie věd České republiky, 2005. Hinduismus:tradice a moderní společnost, s. 354. ISBN 80-85425-57-2.str.12, dále jen VAVROUŠKOVÁ, S., *Náboženství a společnost*, 2005

¹⁰Pozn. Protože však dodnes nejsme schopni rozluštit původní předárjovské písmo, musíme se spoléhat pouze na archeologické nálezy a na nejstarší árijovské písemnosti Vědy. Srov. VAVROUŠKOVÁ, S., *Náboženství a společnost*, 2005, str. 13

¹¹Srov. VAVROUŠKOVÁ, S., *Náboženství a společnost*, 2005, str. 13

¹²Srov. Tamtéž, str. 13

¹³Srov. Tamtéž, str. 14

zatracovaný a jinými velebený společenský systém.¹⁴ Od této doby se společnost začíná více diferencovat, majetkové rozdíly se zvětšují a rozrůstá se sociálně nejslabší skupina.¹⁵

Druhé období v historii indické společnosti je charakterizováno vpádem nového, doposud na tomto území nepoznaného náboženského a kulturního systému, islámu. Samotná datace islámského období je mezi 13.–16. stoletím po Kr. Už před 13. stoletím po Kr. docházelo k občasným výbojům islámských národů na území Indie, ale veskrze nebyly vedeny touhou po moci, jako spíše příležitostí k obohacení se. První dochované svědectví o příjezdu muslimů je datováno do 7. století po Kr. a přinesli ho obchodníci z Jižního Jemenu, kteří se vylodovali v Kérale. Další skupina muslimů se usadila v Maharáštře v roce 712 po Kr. a dodnes se výrazně liší od původního obyvatelstva.¹⁶ Významným vpádem se stal nájezd muslimů z Arábie v roce 712 po Kr., kterým ovládli území kolem města Sindhu, ale i přes svou razanci závažně neovlivnil chod indických dějin. Rozhodující roli pro přítomnost muslimů v Indii měli až Turci, kteří společně s dalšími národy Tatary, Mongolci a Íránci v rámci dobytých válek vnikli do Indie. Národnostně smíšené armády se zřetelně etnický a kulturně lišily i mezi sebou, pojátkem však bylo jejich islámské vyznání. Zásadním mezníkem, který předznamenal následné islamizaci takřka celého území Indie, se stal Dillský sultanát, který byl založen roku 1206 po velmi krvavém vpádu afghánských Turků do severní Indie.¹⁷ Prvním úplně poislámštěným indickým územím se stal Kašmír, který si prvenství v procentuelním počtu muslimů drží až dodnes.¹⁸ Intenzita následných muslimských výbojů se nadále stupňovala a za velké podpory dillského sultanátu již koncem 13. století muslimští Turkové dosáhli nejjižnějšího cípu Indie.¹⁹ Islamizace neprobíhala pouze násilnou formou, nežřídka se stávalo, že k islámu konvertovali veliké skupiny původního hinduistického obyvatelstva. Významnou úlohu v přijetí islámu hrál jeden z jeho směrů -

---

¹⁴Pozn. Záleží v jaké kastě se autorita nachází, zda mu to přináší výhody či nikoliv.

¹⁵Pozn. Podrobněji se o kastovním systému zmíním v kapitole 1.1.4.

¹⁶Srov. VAVROUŠKOVÁ, S., *Náboženství a společnost*, 2005, str. 109

¹⁷Srov. SINGH, S, et al. *India*. Vyd. 9. Melbourne Australia : Lonely Planet, 2001. 876 s. ISBN 1-86450-246-0., str. 25

¹⁸Srov. VAVROUŠKOVÁ, S., *Náboženství a společnost*, 2005, str. 109

¹⁹Srov. Tamtéž, str. 110

súfismus,²⁰ který byl svým učením pro některé skupiny obyvatel společenským vysvobozením. Hlavní důraz kladl súfismus na rovnost lidí před Bohem, což představovalo pro nízké kastovní vrstvy doposud hinduistického obyvatelstva naději pro vzepření se kastovnímu systému a možnost dosáhnout vyšší společenské prestiže. Sociální slabost už v této době musela být velmi značná, konverze nebyla věroučná, v podstatě šlo o touhu odrazit se od sociálního dna a zlepšit si životní podmínky. Druhým faktorem pro konverzi k islámu bylo zavedení „daně na hlavu“ v dillském sultanátu, od níž byli muslimové osvobozeni. Daň byla tedy fakticky uplatňována pouze na hinduistické obyvatelstvo a byla vnímána jako daň velmi potupná.²¹ Dalším velkým počtem obyvatelstva, kteří přestoupili na islám byla nižší kasta Rádžputů, kteří si na svém území chtěli zachovat svou společenskou prestiž a učinili tak i za cenu konverze k islámu.

Samotný hinduismus měl na nově inkulturovaný islám také velký vliv, což bylo patrné na vzniku kastovního systému i uvnitř samotného islámu. Kastovní systém nebyl sice tak rigidní, ale přesto v něm k sociální diferenciaci docházelo. Faktem je však to, že nízké kasty v hinduismu se v kastovním systému islámu na vyšší společenskou úroveň obvykle nedostaly.²²

Tato perioda indických dějin je z hlediska samotného společenského vývoje dobou, kdy do Indie s muslimskými dobyvateli dorazila znalost mnoha řemesel na tehdejší poměry velmi vysoké úrovni. Islámská dobytelská činnost měla velmi pozitivní dopad i na znalost a kvalitu tkalcovství, krejčovství, ale také řeznictví apod. V této dějinné periodě se tedy částečně zlepšily životní podmínky sociálně slabých, zásluhou rozvoje řemesel, ale také vznikem manufaktur a vzestupnou tendencí kvality řemeslného dělnictva.

Nepominutelnou skutečností byl také příspěvek islámu k vyšší urbanizaci Indie.²³ Dalším významným kulturním prvkem charakteristickým pro toto vývojové období, který nalezneme v Indii dodnes, je chrámová stavební činnost. V období muslimské

---

²⁰Pozn. Súfismus – mystický islámský směr, základem tohoto učení je šíření lásky, odmítání bohatství a rovnost lidí před Bohem, viz. *Ottova encyklopedie*, *Ottova encyklopedie* [online]. 2007 [cit. 8.1.2007]. Súfismus. Dostupné z WWW: <<http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/437631-sufismus>>.

²¹Srov. VAVROUŠKOVÁ, S., *Náboženství a společnost*, 2005, str. 110

²²Srov. VAVROUŠKOVÁ, S., *Náboženství a společnost*, 2005, str. 110

²³Srov. VAVROUŠKOVÁ, S., *Náboženství a společnost*, 2005, str. 111

nadvlády byly často bourány původní hinduistické chrámy a z jejich součástí vyrůstaly architektonicky velmi svérázné modlitebny islámské.

Neméně společensky významným krokem tohoto období bylo pro Indii její objevení evropskými mořeplavci (v 1. pol. 15. století po Kr.). Do té doby pro Evropu nepříliš známá Indie se po objevných plavbách stala jedním z center východního obchodu. Čilý obchodní ruch mezi Evropou a Asií započal v Indii změny nevídaných rozměrů. Obě strany, evropská i indická, se navzájem obohacovaly nejen na poli obchodním, ale i kulturním a náboženském. Křesťanství, jako naprosto minoritní náboženství, v Indii zastoupeno bylo, ale teprve až s objevnými plavbami se zintenzívnila síla a proud misionářů na indické území. Prvopočátky křesťanství na indickém poloostrově se datují od roku 52 po Kr. příchodem sv. Tomáše do indického státu Goa. Většina dalších informací je však už spíše na bázi legend.²⁴ Výraznější rozmach zaznamenalo křesťanství až s příchodem jezuity Františka Xaverského, který byl papežským legátem a do Indie přišel v roce 1506 na misie na žádost portugalského krále. Dalším významným misionářem byl jezuita Robert de Nobili.²⁵ Celkově se však křesťanství ani za britského kolonialismu nestalo nikterak významným náboženským proudem. Dnes je sice v Indické republice třetím největším náboženstvím, za hinduismem a islámem, ale i přesto se k němu hlásí jen kolem 25 milionů lidí, což jsou 4 % populace.²⁶

Celkově bylo toto období pro vývoj Indie převratné - vpád portugalských konkvistadorů, krvavé boje, ale na druhou stranu také další nová řemesla a technologie, příchod křesťanských a muslimských intelektuálů, otevření obchodu mezi Indií a Evropou, nové postupy v architektuře a umění, to vše obohatilo soudobou Indii a posunulo ji ve vývoji o několik kroků dopředu. Evropský obchodní trh velmi oceňoval manufakturní zručnost a exotickou osobitost indických výrobků. Počátek a následný rozvoj exportu byl provázen citelným zlepšením životních podmínek pro část nejchudší sociální vrstvy. Podmínkou byla řemeslná zručnost a konkurenceschopnost výroby. V této době vznikají cechy tkalců, krejčích, kameníků apod. Sociálně slabá vrstva

---

²⁴Srov. Tamtéž, str. 196

²⁵Pozn. Robert de Nobili zavedl nový misijní způsob, tzv. akomodaci. Spočívala v nutnosti přizpůsobení se místním zvyklostem a myšlení. Kristovo evangelium následně včlenil do náboženského myšlení Indie jako 5. vědu.

²⁶Srov. VAVROUŠKOVÁ, S., *Náboženství a společnost*, 2005, str. 193

dostává nový impuls pro zlepšení svého neutěšeného stavu, znalost řemesla se stává možností pro lepší zabezpečení rodiny. Řemeslo se dědí a krajově rozvíjí. Dodnes jsou určité oblasti zaměřeny na určitý druh výroby.²⁷

Třetím obdobím Indie je období Britské, resp. moderní. Jak už je obsaženo v názvu, naprosto klíčovou úlohu zde sehrála Britská východoindická společnost, která po několika desetiletích bojů s Francouzi a Nizozemci ovládla takřka celé Indické území. Britské období je následně rozděleno do dvou částí. První je historií příchodu Britů do Indie a jejího následného ovládnutí, tj. počátek 16.století po Kr. do roku 1947. Druhá část moderního období je bojem za nezávislost, odchod Britů a transformací země do současného moderního politického systému Indické republiky, začala rokem 1947 a trvá dodnes.

První část je tedy plná bojů o Indii se snahou o ovládnutí co možná největšího území. Proti Britům stojí místní obyvatelé v nesjednocených územích, ale také Francouzská východoindická společnost a Nizozemská východoindická společnost. Britové po porážce Francouzů a Nizozemců začali indické území ovládat nejprve obchodně přes Britskou východoindickou společnost, ale postupně se z obchodníků měnili na administrátory a následně fakticky převzali nad celou Indií samosprávu.²⁸ Velmi rychle začali budovat průmysl, železnici a tvořit systémy správní a soudní, což jim zajistilo intelektuální a mocenskou převahu. V polovině 19. stol po Kr. dochází k prvním větším nepokojům proti britské nadvládě, v letech 1857–1859 dochází k velkému indickému povstání, které se stalo předzvěstí narůstající nespokojenosti indického obyvatelstva.²⁹

Další vývoj Indie je pak poznamenán úpornou snahou o dosažení vlastní nezávislosti. Politika britské samosprávy pak dostává velmi významného protivníka, kterým byl Mohandás Karamčand Gándhí, později nazýván Máhatmá – Velký duch. S osobou Mahátma Gandhího je spojen výrazně specifický způsob boje proti Britům. Mahátma Gandhí, jako zastánce nenásilí, se přihlásil ke starému indickému principu *ahinse* – neublížování živému a pro svou kampaň nenásilného odporu používal výrazu *satjágraha*, tj. uchopení pravdy a setrvání v pravdě, které mu bylo přednější než

²⁷Pozn. Např. proslulé tkalcovství ve státě Kašmír, podle něhož je pojmenován druh látky z bavlny.

²⁸Srov. STRNAD, J., *Dějiny Indie*, 2003, str. 623

²⁹Srov. Tamtéž, str. 722

dodržování zákonů.³⁰ Na základě Gandhího výzev pak od roku 1919 docházelo k hartálu – specifického celonárodního zastavení práce a uzavření obchodu. Následné selhání Britů známé jako Amritsarský masakr, při němž bylo zastřeleno 379 lidí a dalších 1200 zraněno jen dokresluje vypjatou situaci, v jaké se Indie ocitla od 20. let 20. století. Ne vždy a všude se podařilo prosadit Gándhího nenásilný odpor, docházelo k násilným excesům a navíc s nenásilím nesouhlasili muslimové sdružení do Chilafátského hnutí.³¹ Do popředí se začaly dostávat rozpory mezi hinduisty a muslimy, velmi výrazně vzrostl komunalismus a snaha o budoucí rozdělení Indie na hinduistickou a muslimskou.³² V této době je Indie nejbližší opravdovému zlepšení životních podmínek pro nejhudší. Gandhí probouzí ve společnosti touhu po opravdové solidaritě a poukazuje na nespravedlivost a neodůvodněnost kastovního systému. Gándhího apely pronikají do myšlení celé společnosti a vyvolávají diskuzi o sociálním systému země. I přestože nenastaly okamžité změny a zlepšení stavu chudiny, začalo se o nich alespoň vážně diskutovat a započaly nové snahy o sociální rovnost.

Druhá světová válka pak ještě více rozdělila společnost na probritskou a protibritskou a zároveň na muslimskou a hinduistickou. Záhy po jejím skončení nastalo horečnaté vyjednávání o nezávislost Indie. Té bylo dosaženo v roce 1947 stažením Britů z Indie. Zároveň však došlo k vyčlenění muslimských území, která se staly nezávislé a plně přešly pod muslimskou správu. Dodnes je tedy Pákistán a Bangladéš samostatným územím a o Kašmír se svádějí časté lokální války. Od počátku nezávislosti roce 1947 Indie směřovala k rychlému ustanovení demokratického státu. Navázala na zcela funkční a Brity pečlivě vypracovaný státní systém, který Indii v následujících desetiletích uchránil před hrozbou diktátorských režimů.³³ V současnosti je Indie největším demokratickým státem na světě, s plně rozvinutým pluralitním politickým systémem a pozvolna zlepšující se životní úrovní.

---

³⁰Srov. Tamtéž, str. 796

³¹Srov. STRNAD, J., *Dějiny Indie*, 2003, str. 798

³²Pozn. Komunalismus - *Stát, v němž etnicita, jazyk, náboženství či jiný druh skupinové identifikace podstatně ovlivňuje život společnosti a rovněž i druh politických, hospodářských a společenských institucí. Stát umožňuje separátní vzdělání, separátní sdělovací prostředky a třeba i existenci takto oddělené fotbalové ligy.* Srov. ULČ, Ota. *Otaulc* [online]. 2006 [cit. 2006-12-12]. Otaulc. Dostupné z WWW: <<http://www.otaulc.com/text/424.htm>, ze dne 12.12.2006>.

³³Srov. STRNAD, J., *Dějiny Indie*, 2003, str. 819

1.1.2 Indická mentalita

Indická mentalita a kultura je primárně spjatá s náboženstvím. V zásadě nejsilnější působení je spojeno s hinduismem, který je i v dnešní době vyznáván více jak 80 % Indů.³⁴ Pokud chceme pochopit indickou mentalitu, je nutné vysvětlit její silnou individuálnost vyplývající z duchovního učení hinduismu.³⁵ Základem je životní koloběh, obecně označovaný jako reinkarnace.

Učení o reinkarnaci se v hinduismu rozvinulo teprve v árjovském období (od roku 700 př. Kr.) a klasickou podobu dostalo v Bhagavadgítě.³⁶ Podle hinduistického pohledu je každá osoba nesmrtelné „já“ (átman), které se po smrti těla převtělí do nově narozené bytosti. Do jaké podoby se člověk převtělí, závisí na jeho minulých činech, tj. na karmě. Karma vychází z dharmy, etického světového řádu, ve kterém všechny činy podle zákona příčiny a následku určují budoucí opětovné znovuzrození. To se může odehrát na tomto světě, v lidské či zvířecí podobě, nebo v nebeských či pekelných světech. Pobyt v nich může trvat různě dlouhou dobu, ovšem v žádném případě není věčný (jelikož jsou tyto světy součástí hmotného vesmíru, zanikají společně s ním). Po nějaké době se jedinec znovu narodí na Zemi a cyklus pokračuje až do definitivního vysvobození (mókša). Tento karmický světový řád se chová jako přírodní zákon, kategorie jako trest nebo odměna zde neplatí.

Zatímco některé hinduistické směry považují karmický zákon za neoblomný a pouze jedinec sám je podle nich odpovědný za své vysvobození, jiné důvěřují v božskou milost, která může karmické dědictví vymazat a člověka spasit. Tato božská pomoc je významným tématem hinduistických modliteb.

Cílem hinduistů je překonání tohoto věčného a utrpením naplněného koloběhu vznikání a zanikání.³⁷

Z výše uvedeného vyplývá, že hinduismus je systémem ve značné míře individuálním a stav, ve kterém se člověk nachází je vyústěním, resp. následkem konání v životech

---

³⁴Pozn. Podrobněji v kapitole 1.1.1

³⁵Pozn. Vzhledem k nízkému zastoupení jiných náboženských systémů ve společnosti, se budu věnovat jen hinduismu.

³⁶Pozn. Bhagavadgíta je součástí velkého eposu Mahabhárata a tvoří základ učení hinduismu.

³⁷Pozn. Cesty pro vysvobození jsou v hinduismu čtyři: cesta vědění, cesta činu, cesta oddanosti a bhakti joga (cvičení a meditace).

předchozích. To se úzce váže i na dosažený sociální status a zároveň z hlediska hinduistického ospravedlňuje i kastovní systém. (Podrobněji se rozepisují o kastovním systému v kapitole 1.1.3.1.) V praxi to znamená, že indická společnost je více rezistentní vůči špatným životním podmínkám chudé vrstvy, neboť ji z hlediska světového řádu – dharmy považuje za logickou a nutnou. V mentalitě Indů není zakódována tendence ke vzájemné pomoci, individuální projevy solidarity jsou vedeny vlastní touhou po překonání věčného koloběhu, tzv. cestou činu. Výjimkou jsou státní programy rozvoje, které jsou spíše nutností vzhledem ke stavu chudé vrstvy, a rodinná pomoc. Absence přirozené pomoci k chudým, postiženým, nemocným a potřebným není tedy známkou sobectví společnosti, jako spíše chybějícím základem logičnosti takového konání. To znamená, že hinduismus nespátřuje v sociální pomoci správnost konání ve smyslu sociálního učení nebo vývoje společnosti. Jakoukoliv vzájemnou pomoc staví do roviny osobní zodpovědnosti za svou karmu. To znamená, že „dobrý skutek“ je činěn pro zlepšení karmy toho, který jej poskytuje.

Na tento velmi málo solidární systém společnosti následně naráží jakákoliv charitativní pomoc z vyspělých zemí. Pohnutky pro takovou pomoc, zvláště z vyspělých států, jsou pro většinu indické (hinduistické) společnosti nepochopitelné a nepovažují ji za nutnou. Na druhou stranu se této pomoci neuzavírají, přijímají ji dle možností a nestaví zbytečné překážky pro její rozvoj a funkčnost. Jednotlivci v těchto charitativních a rozvojových projektech spatřují spíše možnost obživy, berou ji jako zaměstnání bez toho, aby v ní spatřovali významnější etický rozměr.

Daleko větší překážkou pro zakládání projektů jsou špatné sociální podmínky, ve kterých žije velká část z více než miliardy Indů. Nejde jen o problém chudoby, gramotnosti či všeobecné vzdělanosti, jako o další chybějící části sociálního systému a nepřekonatelnost kastovní segregace. Proto těmto problémům níže věnuji zvláštní kapitolu.

1.1.3 Problémy současné Indie

I přestože je Indická republika rozvinutou plně demokratickou zemí, ve které přetrvávají hodnoty historicky implementované britskou správou, potýká se závažnými sociálními i politickými problémy.

Hlavní příčinou sociálních problémů je celková zaostalost země. Ačkoliv oficiální údaje hovoří fakticky o 10 % nezaměstnanosti, bude patrně daleko vyšší, resp. velká skupina obyvatelstva se živí vlastními vypěstovanými zemědělskými produkty a nemají žádnou stálou práci ani jiný zdroj peněz.³⁸ Dalším faktorem způsobující nízkou procentuální nezaměstnanost je fakt, že neexistuje funkční centrální evidence obyvatelstva a nelze ani odhadovat, kolik jedinců nefunguje v žádné databázi. Ve velké míře tito lidé obývají zaostalejší části země nebo se uchylují do provizorních ghett - slumů. Ve slumech, které můžeme nalézt na předměstích všech středních a velkých indických měst, žije celkem 42 milionů lidí. Tento údaj však může být oficiálními zdroji úmyslně podhodnocován, ale i přesto toto číslo představuje více než 14 % veškerého obyvatelstva žijícího ve městech. (Průměrná gramotnost v Indii je 65 %, u obyvatelstva slumů pouze 60 %.)³⁹

Dalším sociálním problémem je nefunkční solidarita sociálního systému, ze kterého vyplývá nedostupnost zdravotní péče, absence státního penzijního pojištění, velmi omezená povinnost školní docházky apod.

Jedním z dalších problémů je přítomnost násilných konfliktů v celé zemi. Nejedná se o stálý a územně rozsáhlý konflikt (mimo pravidelného válčení v Kašmíru, viz dále), jako spíše o lokální akce ozbrojenců z tábora radikálních muslimů nebo radikálních hinduistů. Cílem je vyvolat zmatek, anarchii a šok na straně protivníka. Celý konflikt mezi indickými muslimy a hinduisty trvá od vstupu islámu na území Indie. Vypuká periodicky s větší či menší silou a má na svědomí stovky mrtvých ročně na obou

---

³⁸Srov. *Worldwide.tax* [online]. 2007, 2010 [cit. 2010-03-30]. India Unemployment Rates. Dostupné z WWW: <http://www.worldwide-tax.com/india/ind_unemployment.asp>.

³⁹Srov. *Census of India* [online]. 2006, 2006 [cit. 2010-03-30]. REGISTRAR GENERAL & CENSUS COMMISSIONER, INDIA . Dostupné z WWW: <<http://www.censusindia.net/results/slum/Statement-I.pdf>>.

stranách. Islámské radikály navíc neoficiálně podporují fundamentalisti ze základny v Pákistánu. Spekuluje se i o podpoře pakistánské pobočky Al Kajdá.⁴⁰

Velkou hrozbou se zdá být neutichající konflikt s Pákistánem, který začal souběžně s vznikem Pákistánu v roce 1947. Jde v něm o území Kašmíru, které si obě strany nárokují a které dodnes patří Indii. Konflikt o Kašmír se stává mnohdy záminkou pro vzájemnou neschopnost kompromisu obou států. Z mezinárodního hlediska je podstatný fakt, že Indie i Pákistán disponují zbraněmi hromadného ničení – jadernými bombami a demonstrativně provádějí jaderné testy.⁴¹ V některých obdobích oba státy jeví snahu o urovnání konfliktu, jindy se rozjitřené vztahy stávají zástupným symbolem při řešení jakýchkoliv jiných sporů v domácím či mezinárodním měřítku.

1.1.3.1 Kastovní systém

Podstatnou komplikací pro dynamičtější hospodářský růst a zlepšení sociálních podmínek v Indii je kastovní systém, na jehož specifičnost a problematičnost naráží každá charitativní pomoc. Považuji tedy za důležité krátce tento unikátní společenský systém popsat a ukázat tak náročnost a omezení jakékoliv případné charitativní práce.

Obecné kastovní rozdělení společnosti je prastará instituce a popisuje ji i nejstarší staroindická literární památka Rgvéd.⁴² V ní je podle hinduistické tradice skryté a jinotajně popsáno stvoření čtyř kast z praotce lidstva Puruši, každé z jedné části jeho těla. Prakticky byl však kastovní systém v Indii spojen s árijovskými dobyvateli, kteří se tímto systémem bránili asimilaci původních aborigenních obyvatel do nově vznikajícího společenského řádu. Ve starověku však nebyly vazby mezi jednotlivými kastami nepřekročitelné, ale už tehdy měla každá kasta své specifické povolání.

Základem kastovního systému jsou čtyři kasty. (Navíc je zde ještě jedna skupina, která stojí vně, viz dále.) Kasta, homogenní endogamní skupina, sdružující rodiny či

---

⁴⁰Srov. *Tyden.cz* [online]. 2007 [cit. 2010-03-30]. Asie a Oceánie. Dostupné z WWW: <http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/asie-a-oceanie/v-indii-zautocili-teroriste-na-vlak-plny-lidi_3681.html>.

⁴¹Srov. STRNAD, J., *Dějiny Indie*, 2003, str. 858

⁴²Srov. *Česká literatura.cz* [online]. 2007. 2007 [cit. 2010-03-30]. Vědy. Dostupné z WWW: <<http://www.ceskaliteratura.cz/translat/vedy.htm>>.

skupiny rodin, které odvozují společný původ od mýtického předka, je obvykle spojena s určitou dědičnou profesí a často také nese jeho jméno.⁴³ V zásadě lze u každé kasty rozeznat tři znaky:

- dědičnost – změnit příslušnost ke kastě je během života téměř vyloučené
- endogamie – příslušníci kast uzavírají sňatky téměř výlučně mezi sebou
- pravidla o rituálním znečištění – každá kasta má jiná pravidla pro možnost přijetí potravy a vody od jiných kast

Nejvyšší kasta Brahmani byli strážci kultu, kněží, obětníci, duchovní učitelé a držitelé duchovní moci ve společnosti. O stupeň níž byli Kšatrijové, což byli vojáci a držitelé světské moci. Poté následují Vaišjové, šlo vesměs o řemeslníky a obchodníky. Na nejnižším stupni byli Šúdrové, vykonavatelé nekvalifikované práce a služeb.⁴⁴ Pátou kastou se později stala skupina obyvatel, tzv. nedotýkatelných. Tato skupina stojí mimo klasický kastovní systém čtyř a v současné době zahrnuje přibližně jednu šestinu populace. Příslušníci této páté kasty byli a i nadále jsou vytlačováni na okraj sociálního systému, vykonávají nejtěžší práce a není jim ani přiznán status hinduisty.^{45, 46}

Celý kastovní systém byl pevněji uzavřen ve středověku ve 13. století. Bezesporu také jako reakce na islámský vpád do Indie a obava před další asimilací muslimů do hinduistické společnosti. Následně se každá kasta vnitřně rozrůžnila do desítek a stovek „podkast“ a „nadkast“, avšak hranice obecné kasty v drtivé většině nebyly překročeny.

Kastovního systému v Indii nezůstal ušetřen ani islám. Původně bylo muslimské náboženství pro konvertující hinduisty přitažlivé zejména kvůli neexistenci kastovního

---

⁴³Srov. HUTTON, J. *Caste in India*. London - Great Britain : [s.n.], 1963. 197 s. str. 47

⁴⁴Srov. VAVROUŠKOVÁ, S., *Náboženství a společnost*, 2005, str. 69

⁴⁵Srov. STRNAD, J., *Dějiny Indie*, 2003, str. 808

⁴⁶Pozn. Zajímavostí je to, že se nedá spolehlivě dohledat historické ani teologické zdůvodnění vzniku této skupiny. Ostatní kasty tvrdí, že tato skupina obyvatelstva si za svůj stav může sama svými špatnými skutky v předchozích životech (karmou). S největší pravděpodobností se v této kastě ocitli např. historičtí konvertité, kteří se vrátili zpět od islámu nebo křesťanství, dále pak povolání na okraji společnosti, popř. historicky vyobcované rody.

systemu uvnitř islámu, ale postupně, hlavně však s přechodem velké masy hinduistů k islámu se v něm kastovní systém sám vytvořil. Ne v tak rigidní podobě, jako u hinduistů, ale přece jen došlo k diferenciaci podle stejných pravidel.⁴⁷

Jakkoliv se to může jevit nelogické a z našeho pohledu nepochopitelné, ani křesťanství v Indii nezůstalo u naprosté rovnosti lidí. Přestože základem samotného křesťanství je rovnost člověka s člověkem, v Indii se historicky křesťanský kastovní systém vytvořil a přetrvává dodnes. Stejně tak se kastovnímu systému nevyhnul buddhismus, který dodnes v Indii rozlišuje své stoupence na buddhisty a neobuddhisty.⁴⁸ Totéž platí i u sikhů a judaismu.

U křesťanství i buddhismu je tento nespravedlivý sociální systém založen primárně na diskriminaci páté skupiny, tzv. nedotýkatelných, kterým jsou upírána základní náboženská práva.

Odpor vůči kastovnímu systému je stejně starý jako tento systém sám. Již od samotného vzniku se objevovaly velmi silné tendence, které se snažily rostoucí diferenciaci v kastovním systému potlačit.⁴⁹ Tento původně bráhmanský systém však bez větší újmy přežil až do dnešní moderní doby, i přestože tlaky na jeho zmírnění či odstranění nebyly v historii Indie nikdy tak silné jako od roku 1930, kdy britská koloniální správa nechala vytvořit soupis kast „nedotýkatelných“. Na tuto snahu navázaly sociální programy inspirované a podporované Mahátmou Gandhím, který oslovoval masu těchto lidí z nejnižších kast a označoval je eufemisticky slovem „Boží lid“. Gándhího názor, že pro sociální rovnost a zrušení kastovního systému není zapotřebí nijakých administrativních opatření nebylo v praxi úspěšné.. Kastovní systém viděl pouze jako psychologický problém, který se dá odstranit přesvědčováním a převýchovou. Tato metoda neměla valného úspěchu.⁵⁰ V roce 1950 – 1955 se kastovním systémem začala vážně zabývat indická vláda. nejprve po vzoru Britů vyhotovila nový soupis nejnižších kast a poté v roce 1955 přijala zákon zakazující jakékoliv znevýhodňování na základě příslušnosti ke kastě. Zdánlivě přelomový zákon neměl v praxi žádný úspěch a nebyl dodržován. Dalším antidiskriminačním krokem bylo

---

⁴⁷Srov. VAVROUŠKOVÁ, S., *Náboženství a společnost*, 2005, str. 71

⁴⁸Srov. Tamtéž, str. 79

⁴⁹Srov. Tamtéž, str. 70

⁵⁰Srov. Tamtéž, str. 76

vytvoření přesných kvót pro „nedotýkatelné“ v zákonodárném sboru, na univerzitách a v podnicích státního sektoru. V praxi se opět převážně neujalo, protože drtivá většina „nedotýkatelných“ nemá vzdělání a praxi pro zastávání těchto pozic a tato protekce vede k silné kastovní nesnášenlivosti na konkrétním pracovišti nebo ve škole. Vládní experti vyvíjí další programy na pozvednutí „nedotýkatelných“ a zaostalých kmenů. Tento proces však postupuje velmi pomalu a v moderní společnosti při růstu soukromého sektoru na úkor státního spíše vliv kastovního systému roste.⁵¹

V dnešní době jsou vyšší kasty velmi dobře organizované a svou strukturou připomínají politické strany. Jejich vliv na politické strany je velmi silný, zvláště při propojení ekonomické a politické sféry. Další výraznou změnou v moderní době je fakt, že kasta obchodníků Vaišjů, která byla v historii na třetím místě za duchovní a správní mocí, se postupně přesunuje do popředí. Důvodem jsou finanční toky a vliv na politickou sféru.⁵²

Není jednoduché pochopit, proč kastovní systém v Indii přetrvává a kam všude jeho moc sahá. Historicky je tento systém ospravedlnitelný, protože formoval společnost a stavěl hráze proti vlastní napadnutelnosti ze strany islámských dobyvatelů, nových náboženských směrů, udržoval kulturu, řemesla, a především byl strážcem náboženských tradic a víry. Komplikovanější je jeho zdůvodnění v dnešní době, kdy obranná linie není zapotřebí a samotné uzavírání se do kast způsobuje velmi citelné sociální rozdíly. Kastovní systém tvoří další hranice ve společnosti, která je už tak dost rozdělená z hlediska náboženského, politického a sociálního.

---

⁵¹Srov. Tamtéž, str. 77

⁵²Srov. Tamtéž, str. 83

2. Prezentace projektu Adopce na dálku

Protože se tato práce věnuje *vhodnosti a správnosti* projektu Adopce na dálku z teologického, resp. katolického hlediska, chci tento charitativní projekt podrobněji popsat. Na úvod je nutné zařadit tento projekt mezi desítky dalších, kterými se zabývá Sdružení Česká katolická charita, aby byl zřejmý záběr charitativní pomoci a také specializace dalších návazných projektů. V úvodní části této kapitoly se zaměřím na stručnou prezentaci Sdružení České katolické charity a její vymezení působení. Dále se budu věnovat projektu Adopce na dálku, jeho vzniku a cílům. Mimo vnitřního členění samotného projektu uvedu ještě základní data, která tento projekt vykazuje a jež jsou částí zpětné vazby. V další části se již zaměřím na konkrétní pomoc do jednoho státu. Podrobnější informace uvedu o pomoci, která směřuje do Indické republiky, protože ta je v této práci vzorovým příkladem aplikace křesťanské solidarity. V poslední části této kapitoly vysvětlím tzv. rozvojové (navazující) projekty, které jsou předpokladem, ale v důsledku i nutnou nástavbou pro využití vzdělání dětí k rozvoji společnosti.

2.1 Sdružení Česká katolická charita

Sdružení České katolická charita (dále jen SČKCH), jako právnická osoba zřízená vrcholným orgánem katolické církve v České republice v charitativní oblasti navazuje na dvoutisíciletou tradici křesťanského sociálního učení. Její místo je tam, kde může v duchu křesťanského charitativního učení nabídnout účinnou podporu lidem, kteří potřebují pomoc a nejsou schopni si ji sami z různých důvodů zajistit. V široké míře uplatňuje princip *solidarity*⁵³ a *subsidiarity*⁵⁴ v duchu katolického sociálního učení. (Těmto a dalšími pojmům se podrobněji věnuji v kapitole 3.3.4) Její záběr pomoci byl

---

⁵³Pozn. Solidarita znamená porozumění pro jednotlivce nebo celek, podpora. Srov: Klimeš, L., *Slovník cizích slov*, Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1998, 6. vydání, ISBN 80-723-023-4

⁵⁴Subsidiarita je princip, podle něhož rozhodnutí a zodpovědnost musí být na tom stupni politického systému, který je neblíže občanům. V některých demokraciích je tento princip zakotven v ústavě. Srov. *Wikipedia* [online]. 2007 [cit. 2010-03-30]. Wikipedia. Dostupné z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Subsidiarita>>.

prvotně zaměřen na zemi, ve které konkrétně působí a minoritně na pomoc v ostatních zemích. Postupem času se však vlivem trendu globálních změn světa změnilo i zaměření pomoci. Dnes je tedy pomoc charity rozdělena na domácí projekty a na mezinárodní projekty.⁵⁵

Z domácích a stálých pomocí je nejznámější sociální a zdravotní pomoc, která na denní bázi funguje ve více jak 200 střediscích SČKCH. Dalšími pravidelnými projekty jsou Humanitární pomoc azylantům v České republice a Magdala - pomoc obětem obchodu s lidmi. Mediálně známá je pravidelná Tříkrálová sbírka a akutní pomoc SČKCH při mimořádných událostech (např. při povodních v České republice v roce 2002).

Zahraniční projekty jsou realizovány buď přímo, popř. ve spolupráci s místní nebo mezinárodní katolickou Charitou. Hlavními cílovými zeměmi přímé a stálé pomoci SČKCH jsou: Indonésie, Čečensko a Ingušsko, Srí Lanka, Indie, Moldávie, Ukrajina, Gruzie. Dlouhodobé projekty v těchto státech mají různá zaměření. Od staveb zdravotnických zařízení, přes budování krizových center pro děti a dospělé až po ekologické a enviromentalistické aktivity.⁵⁶

Nezanedbatelnou pomocí jsou jednorázové projekty v zemích postižených přírodní katastrofou jako povodně, extrémní sucha, zemětřesení a v neposlední řadě ničivé tsunami. V roce 2005 SČKCH přispěla svou pomocí v postižených oblastech v Rumunsku, Bělorusku, Pákistánu a Severní Koreji.⁵⁷

Princip, na kterém se snaží SČKCH postavit pomoc je v případě dlouhodobých projektů schopnost soběstačnosti místních obyvatel. Pomoc je tedy směřována edukačně s cílem vyškolit místní obyvatele, aby mohli samostatně pokračovat v činnosti, kterou tam charita začala. Velmi významným projektem tohoto typu je Adopce na dálku.

---

⁵⁵Srov. Výroční zprávy SČKCH na *Výroční zprávy* [online]. 2003 [cit. 2010-03-30]. Charita Česká republika. Dostupné z WWW:

<<http://www.charita.cz/Article.asp?nDepartmentID=273&nArticleID=861&nLanguageID=1>>.

⁵⁶Srov. Tamtéž

⁵⁷Srov. Tamtéž

2.2 Vznik a cíl projektu Adopce na dálku

Rok 1993 je mezníkem v dějinách Sdružení České Katolické Charity pro vznik projektu Adopce na dálku⁵⁸. Jako jeden ze vysoce specializovaných a samostatných charitativních projektů byl založen SČKCH, jejímž zřizovatelem je Česká biskupská konference. SČKCH je členem Caritas International, která je jednou z největších charitativních sítí na světě. V České republice je SČKCH také součástí Českého fóra pro rozvojovou spolupráci (FORS), kde spolupracuje s dalšími 25 nestátními neziskovými organizacemi.

Tím, že je projekt Adopce na dálku samostatným projektem diecézních charit, každá z nich se mohla ve své charitativní práci změřit na jinou zemi a více se specializovat na konkrétní problémy dané země. V současné době se projektem Adopce na dálku zabývá 6 diecézních charit (+ 1 oblastní ve Znojmě) z celkových 8.⁵⁹ Rozdělení cílových zemí je dle jednotlivých diecézních charit následující: charita Praha: Indie, Uganda, Bělorusko, Thajsko, Kazachstán, Zambie, Kongo, Litva, Lotyšsko⁶⁰; charita Hradec Králové: Indie; charita Plzeň: Bolívie, Paraguay; charita Olomouc: Haiti; charita Znojmo: Zakarpatská Ukrajina; charita České Budějovice: Bělorusko; charita Ostrava: Ukrajina. Celkově bylo ke konci roku 2005 sponzorováno těmito charitami 18 517 dětí ve 14 zemích. Indické děti představují dvě třetiny z tohoto čísla, ke konci roku 2005 jich bylo 12 858.⁶¹

Cílem pro projekt Adopce na dálku bylo zaměřit se na vzdělávání dětí v rozvojových zemích a doplnit tak projekty, které se primárně zabývají zajištěním základních životních potřeb lidí v těchto zemích. Svůj cíl Adopce na dálku popisuje takto:

---

⁵⁸Pozn. Adopce na dálku je registrovaná značka používaná pouze SČKCH a spadá pod patentový zákon ČR

⁵⁹Pozn. Charita Praha a Olomouc jsou arcidiecézní,

⁶⁰Pozn. Nové projekty v Litvě a v Lotyšsku byly ukončeny vstupem těchto zemí do Evropské Unie a současné projekty tam dobíhají

⁶¹Pozn. Údaj je součtem sponzorovaných dětí k 31.12.2005 a pochází z výročních zpráv jednotlivých diecézí.

„Cílem projektu Adopce na dálku je, aby adoptované děti byly v budoucnu schopny zabezpečit sebe a svoje rodiny a aby jejich děti nepotřebovaly rozvojovou pomoc. Dlouhodobým cílem je zvýšení vzdělanosti, zaměstnanosti a kvality života.“⁶²

Toto krátké vymezení specializace projektu Adopce na dálku je vystižné. Je nutné si uvědomit finanční a časovou náročnost každého charitativního projektu, který je řízen a supervidován ze vzdálené země. Proto je nutné ve střednědobém horizontu zajistit funkčnost projektu ze zdrojů cílové země. Nezbytnou součástí dlouhodobé pomoci se stala vzdělanost místních obyvatel, kteří by se stali po čase řídicí složkou konkrétního projektu. Speciální složkou je vzdělání dětí, kterým ze sociálních důvodů není umožněno získat jiné než povinné vzdělání. (Kvalita povinného vzdělání a kontroly účasti ve státním edukačním procesu dané země se podstatně liší. V některých rozvojových státech je povinná několikaletá docházka, v některých neexistuje vůbec. Ve všech je však státní či místní kontrola povinné docházky nedostatečná a absence základního vzdělání se silně podepisuje na míře elementárních znalostí obyvatelstva, např. gramotnosti.) Vzdělávání sociálně slabých dětí se projevuje v horizontu několika let a je předpokladem k rozvoji zaostalých zemí a nejnižších sociálních vrstev. Je nutno si uvědomit, že chudá rodina nemá eminentní zájem o vzdělání svých dětí, protože přínos vzdělání není pro ni aktuálně ekonomicky výhodný a důsledky nevzdělanosti tyto sociálně slabé vrstvy neřeší. Dítě v rodině je mnohdy bráno jako jeden ze zdrojů příjmu, vykonává nekvalifikované nebo zemědělské práce za nejnižší možnou mzdu. Není výjimkou, že v rodině s několika dětmi všichni pracují jako námezdní dělníci na cizím pozemku za mizivou mzdu dostačující pouze k pokrytí základních životních potřeb. Elementární znalost čtení a psaní absentuje.

Do těchto špatných sociálních podmínek vstupuje projekt Adopce na dálku s nabídkou vzdělání pro děti a jako kompenzaci ušlého příjmu z manuální práce vzdělávajícího se dítěte nabízí návazné projekty⁶³. Těmi jsou nejčastěji bezplatná

---

⁶²Srov. Výroční zprávy SČKCH na *Výroční zprávy* [online]. 2003 [cit. 2010-03-30]. Charita Česká republika. Dostupné z WWW:

<<http://www.charita.cz/Article.asp?nDepartmentID=273&nArticleID=861&nLanguageID=1>>.

⁶³Srov. *Adopce na dálku : Rozvojové projekty* [online]. 2003 [cit. 2007-02-02]. Arcidiecézní charita Praha. Dostupné z WWW: <<http://www.charita-adopce.cz/index.php?id=0002019>>.

zdravotní péče pro celou rodinu a pomoc při hledání kvalifikovaného zaměstnání. Další zaměření je na skupinu více rodin, často na celou vesnici, které jsou školeny projekty na optimalizaci finančních toků.⁶⁴ Podrobněji se těmto rozvojovým (návazným) projektům věnuji v kapitole 2.2.3.

2.3 Praktická stránka projektu

Projekt Adopce na dálku má svá předepsaná systémová pravidla, podle kterých dochází k zařazení dítěte do vzdělávacího procesu. Stejně tak se vztahují pravidla i na adoptivního rodiče. Celý systém je nastaven tak, aby byl co nejvíce transparentní a také aby docházelo k maximálnímu využití finančních prostředků, které jsou do něj vkládány. Adoptivní rodič většinou nemá představu o sociálních poměrech, kultuře a mentalitě země, ve které dítě sponzoruje a pravidla stanovená Adopce na dálku jsou nástrojem k maximalizaci účinnosti vzdělávacího procesu. Procesu a základním pravidlům Adopce na dálku se budu věnovat v následující kapitole. Poté se zaměřím na působení projektu v Indii, jeho školský systém a nutnost rozvojových projektů.

2.3.1 Pravidla Adopce na dálku

Tento projekt pomáhá především osiřelým či chudým dětem, jejichž rodiny si nemohou dovolit nebo nechtějí dítě vzdělávat. Hlavním cílem je tedy poskytnutí kvalitního vzdělání v podmínkách, které jsou pro dítě přirozené, takže se nenaruší kulturní zázemí rodiny a dítěte.

Finanční částky nutné k samotnému vzdělání a dalším nákladům s ním spojených se nikdy neposílají přímo rodině. Adoptivní rodič je poskytuje příslušné diecézní charitě, u které si adoptované dítě vybral. Finanční příspěvek je po celou dobu vázáný na konkrétní vybrané adoptované dítě. Správcem peněz se pak stává koordinátor v místě pomoci, což může být místní charitativní organizace nebo přímo škola. Ta je zodpovědná za jejich

---

⁶⁴Srov. Tamtéž

využití a je supervidována konkrétním koordinátorem z České republiky. Z částky, která je adoptivním rodičem hrazena, je použito cca 70 % na náklady vzdělání, ošatné a školní pomůcky, popř. dopravu a stravu pro děti ze vzdálených oblastí a na zdravotní péči dítěte a rodiny. 22 % jsou financovány návazné rozvojové programy. Zbýlých 8 % tvoří administrativní náklady v České republice a v místě pomoci.⁶⁵

Děti do vzdělávacího projektu vybírá místní člověk, který je detailně obeznámen se stavem rodiny a její ochotou zapojit se. Většinou je tedy výběr prováděn buď místním sociálním pracovníkem, učitelem ve škole, nebo delegátem projektu. Kritériem pro zařazení do edukačního projektu je ochota rodiny vzdělávat dítě, dostupnost školy a nutné intelektuální předpoklady budoucího žáka. Na vyznání, resp. příslušnosti k náboženství nezáleží. Tato otázka není na počátku, ani později nijak řešena. Praktickou zkušeností však je, že pokud je škola postavena katolickou charitou a spravována místní diecézí, žáci jsou v drtivé většině křesťanského vyznání.

Místní koordinátoři mají také na starosti dohled nad dítětem, docházku do školy a komunikaci mezi školou a rodinou. Dítě zařazené do takového programu je zpravidla ve velmi tíživé sociální situaci, kdy mu rodiče (často sami negramotní) nemohou poskytnout ani základní péči a dostatek jídla, a tudíž nejsou schopni ani částečně pomoci s výukou. Důležitý je fakt, že pokud rodiče se zařazením dítěte do vzdělávacího procesu nesouhlasí, nejsou do něj za žádnou cenu nuceni, ale také nejsou z potenciální nabídky vyřazováni.

Adoptivní rodiče bývají většinou dvakrát do roka informováni dopisem od dítěte o jeho prospěchu. Zároveň dostávají kopii vysvědčení, popř. fotografie. V některých oblastech se dá s dětmi dopisovat častěji, záleží na vzdálenosti a funkčnosti místní doručovací služby. Zasílání dárků nebo peněz je striktně zakázáno, protože způsobuje mezi ostatními pozitivní diskriminaci dítěte. Fyzická návštěva dítěte se obecně nedoporučuje, ale je možná. Záleží na zemi a sociálním stavu oblasti, ve které je

---

⁶⁵Srov. *Adopce na dálku : Rozvojové projekty* [online]. 2003 [cit. 2007-02-02]. Arcidiecézní charita Praha. Dostupné z WWW: <<http://www.charita-adopce.cz/index.php?id=0002019>>.

adoptivní dítě.⁶⁶ Z rozvojových zemí je zakázána návštěva dítěte v Evropě, protože většinou způsobí kulturní šok a následné snížení či vymizení motivace učení.

Délka podpory dítěte závisí vždy na dárci, vždy je to minimálně jeden rok. Je pochopitelně vhodnější, aby adoptivní rodiče podporovali dítě delší dobu, ale pokud dojde k ukončení podpory z jakýchkoliv důvodů, dítě je přednostně dáno k adopci dalším, nebo je podporováno z rezervních fondů.

Sponzorování ze strany příjemce bývá ukončeno zpravidla když dítě dokončí vzdělání a může zabezpečit sebe a svoji rodinu nebo když se přestěhuje do vzdálené oblasti, kam příslušný projekt nezasahuje. Někdy se stává, že je adopce ukončena z důvodu nedodržení povinnosti rodiny (např. dítěti rodiče zamezují přístup do školy) nebo ze svobodného rozhodnutí rodiny.⁶⁷

2.3.2 Projekt v Indické republice

Projektu vzdělávání se v Indii věnují dvě diecézní charity. Hradecká diecézní charita zprostředkovává sponzorování 1733 dětí a pražská arcidiecézní charita 11 125 dětí.⁶⁸ Svou pomoc rozvíjí ve státech Karnataka, Tamilnadu, Andhra Pradesh a West Bengal.⁶⁹ (Hradecká charita působí jen na severu státu Karnataka v diecézi Belgaum)

Z výše uvedených čísel, která se ročně zvyšují o cca 1 500 nových sponzorovaných dětí, vyplývá vysoká úspěšnost tohoto projektu pro Indii. Velmi slabý sociální systém, vysoká míra chudoby, mentální otevřenost Indů vůči všemu novému a vize skokově lepšího sociálního uplatnění činí tento projekt velmi vhodným pro tuto zemi. Příznivé jsou i další vlivy, jako historická přítomnost kolonizátorů z Evropy, kteří byli vnímáni mimo jiné jako „elita vzdělanosti“, dlouhodobá absence války a náklonnost Indické vlády jakýmkoliv charitativním projektům. I přestože projekt Adopce na dálku má za

---

⁶⁶Pozn. Často se stává, že oblast, kde je pomoc uskutečňována je velmi odlehlá a doposud ji nenavštívil Evropan. Taková návštěva pak způsobí rozruch a navštívená rodina může být následně ostatními diskriminována, viz.kapitola 3.3.3

⁶⁷Srov. *Adopce na dálku : Rozvojové projekty* [online]. 2003 [cit. 2007-02-02]. Arcidiecézní charita Praha. Dostupné z WWW: <<http://www.charita-adopce.cz/index.php?id=0002019>>.

⁶⁸Srov. VZ Charita Hradec Králové 2005 a VZ SČKCH 2005

⁶⁹Srov. mapa <http://www.charita-adopce.cz/index.php?id=0002043> ze dne 2.2.2007

sebou příliš krátkou historií, doposud poskytl vyšší úroveň vzdělání několika tisícům indických dětí, které zlepšily sociální status svůj a svých rodin. I přestože se projekt Adopce na dálku prezentuje jako projekt nezávislý na vyznání, využívá přítomnost katolické církve v Indii a pokud je to možné, pověřuje ji koordinací nebo supervizí nad místním projektem. Podmínkou pro zařazení do programu však není příslušnost ke katolické církvi ani křesťanské vyznání.

Školský systém je v Indii oproti evropským dosti odlišný. Největší překážkou absolvování alespoň základní školy je nutné soukromé financování (existují i výjimky, v některých státech je možno bezplatně studovat první 4 roky základní školy).⁷⁰ Úvodní fáze školského systému se dělí na předškolní vzdělávání tzv. Lower Kindergarten od 3 let věku dítěte a Upper Kindergarten od 4 let věku dítěte. V této úrovni vzdělávání se dítě učí základům čtení, psaní a počítání. Absolvování obou úrovní končí v 6 letech a je podmínkou nástupu do základní školy.

Základní škola má na rozdíl od českých škol deset tříd. Absolvování jedenácté a dvanácté třídy znamená pro studenta dokončené střední vzdělání a velkou naději na osamostatnění se a získání dobrého zaměstnání. Po absolvování střední školy přichází možnost vyučit se v praktickém oboru na některé z technických škol nebo dokonce pokračovat ve vyšším vzdělání a dosáhnout bakalářského titulu. Vyučí-li se dítě řemeslu nebo konkrétnímu povolání (sekretářka, sociální pracovník, zdravotní sestra, učitel, atd.), bude mít nesrovnatelně vyšší šanci na získání zaměstnání nebo založení vlastní firmy. Sociální propast mezi nekvalifikovaným dělníkem a řemeslníkem je velká, rozdíly ve mzdě jsou v násobcích. Stejný rozdíl je v příjmech mezi řemeslníkem a úředníkem atd. Sociální status je tedy skokový a ve velké míře závisí právě na dosažené úrovni vzdělání.

Vyšším stupněm vzdělání je bakalářské studium. Trvá tři roky, během kterých se student specializuje ve vybraném oboru. Vysoká škola s magisterským titulem je pro děti z chudých rodin téměř nedostupná.

Postupových zkoušek je v úrovních vzdělání několik. První velká zkouška po čtvrté třídě (mnoho dětí z chudých rodin končí školu právě po vykonání této zkoušky) a následné postupové zkoušky na konci každého dalšího ročníku. Další zkouška po

---

⁷⁰Srov. Rozhovor s indickým arcibiskupem Morasem. Srov. KARASOVÁ, J. *Informace Královéhradecké diecéze* [online]. 2007 [cit. 2007-02-02]. Aktuality. Dostupné z WWW: <<http://ikd.diecezchk.cz/clanek.php?claid=2641>>.

absolvované desáté třídě uzavírá základní stupeň vzdělání a zkouška po dvanácté třídě je obdobou naší maturit, uzavírá střední školu a je podmínkou pro přijetí na vyšší školy.⁷¹

Adopce na dálku se účastní sponzorování všech úrovní vzdělání, během studia na základě výsledků a možností rodin navrhuje talentovaným dětem prodloužení financování a přechod do vyšší úrovně. Vyšší vzdělanost je v Indii podstatným předpokladem možnosti „osvobození se“ z kastovního systému, resp. získání zaměstnání, které přísluší vyšší kastě.

2.3.3 Navazující rozvojové projekty

Samotný edukační systém, který jsem popisoval, nestačí ke zlepšení sociální situace chudých rodin v Indii. Vzdělávací proces je sice z hlediska dlouhodobého společenského záměru tím nejpodstatnějším, musí však navazovat a spolupracovat s dalšími projekty zaměřenými na okamžité zlepšení sociálního postavení chudých. Důležitost rozvojových projektů ve vztahu k Adopce na dálku spočívá ve vybudování lepšího statusu rodin, jejichž děti se vzdělávají. Tyto projekty jsou tedy podporou pro rodiče a přirozeně zabraňují tendencím odchodu dítěte ze školy z důvodu materiálních. Účast rodiny v rozvojovém programu (ve většině případů je účastná celá vesnice či oblast) zlepšuje její sociální postavení více, než kdyby dítě odešlo ze školy a jeho nekvalifikovaná práce se stala zdrojem pro rodinu.

Cílem rozvojových programů je tedy zajistit základní životní potřeby komunity v konkrétní oblasti formou zahájení sociálních projektů, které jsou dlouhodobě perspektivní a některé výtěžné a zlepšují sociální postavení chudých.

Typů rozvojových projektů je široké spektrum a jsou zaměřeny do několika oblastí v závislosti na cílovou skupinu. Základní rozdělení je následující:⁷²

---

⁷¹Srov. *Storage* [online]. 2007 [cit. 2010-05-03]. Gymbb.cz. Dostupné z WWW: <www.gymbb.cz/storage/charita/adopce_na_dalku-informacni_materialy.doc>.

⁷²Srov. *Adopce na dálku : Rozvojové projekty* [online]. 2003 [cit. 2007-02-02]. Arcidiecézní charita Praha. Dostupné z WWW: <<http://www.charita-adopce.cz/index.php?id=0002019>>.

Komunitní programy

programy zvyšující sociálně-ekonomické postavení rodin a komunit (vesnických/městských komunit, venkovských oblastí), ve kterých žijí sponzorované děti

- *svépomocné skupiny*

- formování, organizace a vyškolení členů skupin sociálními pracovníky
- 15 - 20 členné skupiny (zpravidla ženské), které společně spoří a posléze investují do prostředku, který jim do budoucna generuje další příjmy (koupě dobytka, pracovních nástrojů, založení obchůdku, apod.)
- tento program je v rámci projektu Adopce na dálku realizován výlučně v Indii

- *programy v oblasti samostatně výdělečné činnosti*

- výuční kurzy (krejčovské obory, administrativa a další)
- školení v oborech, které mohou lidem v příslušné lokalitě zajistit do budoucna pravidelný příjem (chov dobytka/drůbeže, rybářství, včelařství, pěstování zeleniny, jasmínu, výroba a prodej rychlého občerstvení, mýdel, pracích prostředků, svíček, vonných tyčinek, apod.)
- podpora zaměstnanosti žen/matek sponzorovaných dětí

- *alfabetizační programy pro dospělé*

- základní vzdělání rodičů dětí z projektu Adopce na dálku

- *sociální práce s problémovými skupinami obyvatel*
- alkoholici, drogově závislí a tělesně či mentálně handicapovaní

- *osvětové programy na téma:*
- zásady osobní hygieny
 - prevence HIV/AIDS
 - prevence a léčba závislostí (alkohol, kouření, jiné návykové látky)
 - rodinná výchova a plánované rodičovství
 - péče o zemědělská zvířata, pěstování plodin
 - ochrana životního prostředí a hospodaření s vodními zdroji

Projekty na podporu vzdělávání sponzorovaných dětí

- *projekty na podporu vyššího školství*
- cílem umožnit nadaným dětem dále rozvíjet své schopnosti a vědomosti a zvýšit tak jejich konkurenceschopnost na trhu práce
 - výstavba vyšších odborných škol prioritně ve střediscích, kde nejsou dostupné nebo nemají potřebnou úroveň
- *projekty zaměřené na zlepšení kvality vzdělání*
- cílem je zvýšit kvalitu poskytovaného vzdělání, jelikož kvalitnější vzdělání znamená lepší uplatnění na pracovním trhu a větší konkurenceschopnost sponzorovaných dětí na vyšších školských úrovních a v praxi
 - opravy školních zařízení
 - lepší vybavenost školních zařízení

- posilování učitelských kapacit

- *projekty zvyšující dostupnost základního vzdělání*

- cílem je dostupnost vzdělání pro všechny děti bez rozdílu rasy, kasty, náboženství se zvláštním zřetelem na děti znevýhodněné (děti ze sociálně slabých a utiskovaných vrstev společnosti, sirotky, apod.) a na děti ze zaostalých vesnických oblastí ve všech cílových zemích

- školní projekty zaměřené na šíření gramotnosti

- výstavba nových škol a internátů v málo rozvinutých vesnických oblastech

Projekty podporující dostupnost a kvalitu zdravotní péče⁷³

- výstavba zdravotnických objektů a nemocnic

- hromadné zdravotní prohlídky

- základní zdravotní prohlídky v zaostalých vesnických oblastech (včetně vyšetření zraku, chrupu, distribuce léků chudým rodinám)

- školení v oblasti prevence nemocí (malárie, tuberkulóza, cholera, zápal mozkových blan)

Zvyšování kapacit partnerských organizací

- pro nové začínající partnerské organizace

- vybavení kanceláří, nákup kancelářské techniky

- spolufinancování provozních nákladů

- pro všechny partnerské organizace

---

⁷³Srov. *Adopce na dálku : Rozvojové projekty* [online]. 2003 [cit. 2007-02-02]. Arcidiecézní charita Praha. Dostupné z WWW: <<http://www.charita-adopce.cz/index.php?id=0002019>>.

- školení pracovníků (kurzy, semináře)

Projekt Adopce na dálku specifikoval své zásady pro rozvojovou spolupráci a shrnul ji do šesti bodů. Každá z nich vyjadřuje určitý postoj těmto navazujícím rozvojovým projektům vlastní. Jedná se o „šestero“ základních pouček, které zlepšují působnost těchto projektů a sblížíjí místní komunity se samotnými projekty.

Jděme k lidem

Projekt Adopce na dálku pracuje s chudými lidmi přímo. Tito lidé jsou zastoupeni v komisích a účastní se rozhodování, protože vědí nejlépe, jaký projekt jim pomůže.

Žijme s nimi

Pracovníci Adopce na dálku nikdy nebydlí v hotelích, ale přímo ve vesnických chatrčích nebo v rodinách našich partnerů. Cestují místní dopravou, jí místní jídlo. Díky tomu problémy dané společnosti poznávají osobně a nezprostředkované. Místní lidé tento přístup oceňují a více koordinátorům a reprezentantům projektu důvěřují.

Mějme je rádi

Je nutné respektovat svébytnost a svobodná rozhodnutí partnerů a účastníků projektu.

Učme se od nich

Vzájemná spolupráce projektu je přínosem pro obě strany. Obě strany se navzájem učí novým věcem a pomáhají si.

Pracujme s nimi

Pravidlem je pracovat s lidmi a nikdy pro ně nedělat to, co mohou zvládnout sami. Cílem je vzdělávání a pomoc na principu subsidiarity. Zapojení lidí do projektu je sice časově náročnější, ale z dlouhodobější perspektivy účinnější. Berou pak projekt jako vlastní a chrání to, co sami vybudovali.

Začněme s tím, co mají

Projekt v počátcích pracuje jen s minimem zdrojů a postupem času rozvíjí, prohlubuje a zintenzivňuje spolupráci.

Některé projekty v Indii jsou jednorázové, (např. vybudování IT učebny ve škole v Biháru (2006) nebo renovace základní školy v Adaikalapuram (2006) jiné pak působí trvale ve všech oblastech edukačního území Adopce na dálku (např. projekt na odstranění dětské práce, kvalifikační kurzy šití, kvalifikační kurzy pro dívky)⁷⁴

Na závěr této kapitoly je nutné říci, že edukační projekt Adopce na dálku i další návazné rozvojové programy se postupem času staly vysoce kvalifikovanými a sofistikovanými. Vedoucí pracovní pozice v jednotlivých projektech jsou obsazovány vyškolenými místními obyvateli, kteří prošli několikaletou praxí a jsou zárukou v dalším rozvoji projektu. Některé projekty už přešly plně pod místní správu a rozvinuly se do dalších oblastí.

---

⁷⁴ Srov. *Adopce na dálku : Rozvojové projekty* [online]. 2003 [cit. 2007-02-02]. Arcidiecézní charita Praha. Dostupné z WWW: <<http://www.charita-adopce.cz/index.php?id=0002089>>.

3. Vhodnost a správnost projektu z katolického hlediska

V předchozích dvou kapitolách jsem se zabýval souhrnným uvedením do podstaty problémů rozvojové společnosti, konkrétně v Indické republice, a následným popisem charitativního projektu katolické církve Adopce na dálku, který v Indii dlouhodobě působí a rozvíjí své poslání pomáhat chudým zlepšovat sociální status a vzdělávat je. Ve třetí části diplomové práce se zaměřím na oprávněnost takové pomoci, tedy na *vhodnost* a *správnost* charitativních projektů z katolického hlediska.

3.1 Vymezení pojmů *vhodnost* a *správnost*

V úvodu diplomové práce jsem již nastínil, že při zkoumání a obhajobě etické roviny tohoto typu charitativní pomoci, jakým je Adopce na dálku, je nezbytné klást si otázky po samotných etických základech. Argumentační oporu jsem našel v pojmech *Vhodnost* a *Správnost*. I přestože se v běžné mezilidské komunikaci tyto pojmy zaměňují, popř. jsou vnímány jako synonyma, mají v nemálo kontextech použití rozdílné významy. Jejich konkretizace a specifikace vysvětlení pak umožňují lokalizovat a definovat rozdíly mezi teoretickou a praktickou stránkou projektu Adopce na dálku a jejich obsah interpretovaný v rámci křesťanské etiky je východiskem při kladení otázek po kvalitě a ospravedlnění způsobu charitativní pomoci.

Pojem *Vhodnost* je ve slovníku spisovného jazyka českého doplněn synonymem *Účelnost*⁷⁵ a v takovém významu jej používám v této práci i já. *Vhodnost* jako termín, kterým je hodnocena účelnost projektu a jednotlivých částí ve vztahu k příjemci pomoci. Tímto termínem označuji veskrze praktickou část projektu Adopce na dálku, zda je pomoc vedena vhodným způsobem, vhodnými metodami, zda si klade vhodné střednědobé i dlouhodobé cíle a účelně je naplňuje. Pojem vhodnosti, který zde používám se částečně odklání od teoretické roviny zdůvodnění oprávněnosti takovéto pomoci z hlediska etiky, mravních zásad i logiky. Otázkou po vhodnosti zkoumám způsob a účel samotné pomoci bez kladení vyšších morálních otázek. V centru tohoto pohledu zůstává konkrétní lidská bytost, jako příjemce nabízené charitativní pomoci a otázka po vhodnosti se dotýká jeho životních potřeb, související se zvýšením kvality jeho života. Praktičnost, účelnost a následná možnost dlouhodobého rozvoje kvality života, je v tomto úhlu pohledu do jisté míry upřednostňována před prismaticem úhlu *správnosti*.

Takovéto vymezení a upřesnění pojmu *vhodnost* je pro mne výraznou pomocí pro popis prvotního zkoumání charitativní pomoci, protože takto přesněji ohraničuje úhel

---

⁷⁵ Srov. Lexikografický kolektiv Ústavu pro jazyk český ČSAV, *Slovník spisovného jazyka českého VII*, Praha, Academia, 1989, str.77

pohledu nazírání. Pomocí tohoto pojmu tedy v kapitole třetí nahlédnu na praktickou část konkrétní pomoci Adopce na dálku a podrobím ji následné kritice.

O pojmu Správnost hovoří slovník spisovného jazyka českého mimo jiné jako o *shodě s normou pokládanou za závaznou*⁷⁶. V takovémto významu pojem vhodnost použiji při hledání důkazů o ospravedlnění charitativní práce jako takové. Pojem správnost použiji v rovině teoretické při hledání odpovědí na otázky, zda máme právo, popř. povinnost pomáhat tímto druhem pomoci ostatním. Zda je takováto pomoc dobrá a chtěná, kdo k ní vybízí a jaké jsou její etické základy a kladené cíle, ze kterých by měla vycházet. Budu hledat zdroje v Písmu svatém, sociálních encyklikách a v dalších zdrojích teologické etiky, které mi následně poskytnou teoretickou bázi, na jejímž základě se budu snažit tuto charitativní činnost ospravedlnit.

Oba tyto termíny jsou tedy pro mne významným opěrným bodem a konkretizací při zkoumání a hodnocení projektu Adopce na dálku, i přestože se mohou v některých částech samotné charitativní pomoci významově překrývat. V celistvém náhledu na projekt Adopce na dálku se pojmy vhodnost a správnost doplňují, ale zároveň tvoří zpětnou vazbu vyváženosti obou přístupů a jejich rozdělení. Je pravděpodobné, že může nastat situace, kdy charitativní čin je po formální stránce v pořádku, ale byl vykonán nevhodně. Taktéž může být veden účelně a vhodně, ale správnost bude absentovat. Zde je nutnost uvést obecně platný princip dvojího účinku. O něm se zmiňuji v kapitole 3.3.3.

Protože jsou oba pojmy v charitativní činnosti dynamického rázu a souvisejí s vykonáním pomoci, která je aktivní, implementují je také do metod sociální práce.

3.2 Vhodnost a správnost v metodách sociální práce

Každá pomoc charitativního rázu má být vedena na základě principů křesťanské morálky a etiky, a dále pak být rámována křesťanskými ctnostmi. Pokud je takto směřována, jednodušeji odolává tendencím k vlastnímu prospěchu, touze ovládat druhé

---

⁷⁶Lexikografický kolektiv Ústavu pro jazyk český ČSAV, *Slovník spisovného jazyka českého V*, Praha, Academia, 1989, str.493

a jiným negativním jevům.⁷⁷ K dobré a prospěšné charitativní práci však nestačí pouze odhodlání a přesvědčení o konání správného. Je důležité přistupovat k problému fundovaně a v maximální možné míře využívat metodologii, která je k realizaci tohoto úkolu vhodná.

Pro dobré pochopení oprávněnosti a účelnosti jakékoliv pomoci je nutné předem klást a následně zodpovědět několik metodologických otázek:

- Je zamýšlená pomoc správná?
- Mám k ní oprávnění?
- Používám vhodné prostředky a metody pro tuto pomoc?
- Jaký je cíl mé pomoci?

Stěžejním pak zůstává komplexní přístup k zamýšlené pomoci, následný výběr a aplikace pomocné metody v teoretické rovině.

Slovo metoda pochází z řeckého *methodos* a znamená cesta, řízení nebo hledání. V obecném významu způsob, jak dosáhnout jistého předem stanoveného cíle prostřednictvím vědomé a plánovité činnosti. Pro charitativní práci je tedy třeba chápat metodu jako cestu, po které se tato činnost ubírá, nebo jako to, čím se činnost řídí.

Všeobecné, jednoduché a výstižné schéma pro sociální práci v metodologii se dá vymezit třemi základními kroky:

Vidět – Hodnotit - Jednat.⁷⁸

První krok *vidět* je založen na důkladné analýze problému pomocí sociologických, psychologických a teologických metod. Účelem je správné poznání sociálního prostředí,

---

⁷⁷Srov. PESCHKE, K.,H.,. *Křesťanská etika*. Vyd. 2. Praha : Vyšehrad, 2004. 696 s. ISBN 80-7021-718-9.str. 206

⁷⁸Srov. *Sociální encykliky* . Vyd. 2. Praha : Zvon, 1996. 148 s. ISBN 80-7113-154-7., Mater et magistra, čl.236. Dále jen název encykliky a článek nebo předmluva

zachycení její podstaty a důkladná analýza zjevných sociokulturních projevů. Krok *vidět*, je stěžejním prvkem či přímo nezbytným základem pro určení správnosti dalších kroků a míry objektivity. Přesné zachycení „viděného“ je důležitým předpokladem pro budoucí práci v následujících krocích. Neméně důležitým aspektem je kladení důrazu na výši odbornosti osoby, která analyzuje první krok jednotlivých sociálních problémů. Je tedy nezbytně nutné již od začátku stanovit přesná kritéria, která vymezí a ohraničí způsob zpracování sociálního problému a bude zahrnovat i požadavky na odbornou a etickou znalost problematiky u osob, které se na této metodě podílejí.

Druhým krokem této metody sociální práce je krok *hodnotit*. Konkrétně se tedy jedná o věcné a odborně správné zpracování informací získaných z předešlého kroku a jejich posouzení různými odbornými prismaty. Následuje příprava konkrétního projektu z hlediska zjištění teoretické báze, etických, právních a dalších norem. Součástí tohoto kroku je však i otázka po účelnosti navrhovaných kroků, jejich zacílení s ohledem na vhodnost připravovaného řešení a vymezení kritických bodů, se kterými je nutno počítat a připravit se na ně.

Třetím krokem této metody je krok *jednat*. Ten v návaznosti předchozích kroků a zpracování projektu aplikuje připravenou metodu řešení zjištěných problémů. Tento krok je již veskrze praktickou částí přímé pomoci, kdy potřební dostávají pomoc a projekt pomoci dochází ke svému naplnění.

Oba pojmy, vhodnost i správnost, jsou důležitou součástí metod sociální práce. V metodě výše zmíněné jsou tyto pojmy využívány v druhém kroku, který hodnotí zjištěná fakta a údaje a připravuje projekt, jehož jednotlivé části se stávají aktivním hybatelem se zacílením na změnu oproti prvotně zjištěnému stavu. Hodnocení připravované pomoci z úhlu správnosti je hledání etické báze a ospravedlnění takovéto pomoci. Úhlem vhodnosti je příprava charitativní pomoci, která se zaměří na konkrétního příjemce – osobu, skupinu – a ptá se po způsobu, kterým má být změna aplikována. Důležitým faktorem se zde stává snaha o co nejvyšší využití zdrojů a šetrnou implementaci, vždy však při zajištění etické důstojnosti příjemce.

Metoda *Vidět – Hodnotit - Jednat* je dále v pastorální teologii rozpracovaná v metodu

Kriteriologie – Kairologie – Praxeologie,

kteřá je více zaměřená na teologický aspekt problému, a stanovuje si již v prvním kroku křesťanské cíle na základě teologických reflexí vycházejících z evangelia a z tradice církve. Ve druhém kroku na základě kritérií je zkoumána současná praxe, resp. jsou zkoumána znamení času *Kairologie*.⁷⁹ Těm je pak dán dle stanovených kritérií a cílů teologický výklad. Na ně navazuje návrh nového postupu a nová praxe *Praxeologie*.

Pokud bych tedy uvedené metodologie a jejich rozdělení jednoduše aplikoval na charitativní pomoc Adopce na Dálku v Indii, v prvním kroku metody *Vidět – Hodnotit – Jednat* jde o zevrubnou analýzu sociálního problému a postavení nejchudší skupiny obyvatelstva v Indii s kriteriem zajištění možnosti kvalitní edukace dětí s ohledem na místní zvyklosti, možnosti a následné důsledky takové edukace. Neméně důležitým zjišťováním je otázka sociální změny edukovaných, kvality a schopnosti následného začlenění dětí v indické společnosti, možnost překročení kastovního systému vzdělaností, nutnost a možnost výstavby návazných programů apod. Druhým krokem by bylo stanovení cílů edukace a následně konkrétní příprava sociálního programu zaměřeného na tuto edukační činnost v rámci zjištěných možností a schopností Sdružení České Katolické Charity. Třetí krok by již byl samotnou aplikací připraveného programu v místě pomoci a zajištění jeho bezproblémového chodu.

V metodologii *Kriteriologie – Kairologie – Praxeologie* by v prvním kroku byla stanovena potřeba např. sociální spravedlnosti na základě evangelia. Následný krok by byl zjištěním, kde mohu pomoci v budování sociální spravedlnosti tak, jak jsem k ní evangeliem vybízen a zároveň dbát na skutečnou vhodnou a účinnou pomoc. Poslední krok se shoduje s předchozí metodou a je již praktickou aplikací pomoci na základě kroků předchozích.

Základní rozdíl metodologie *Kriteriologie – Kairologie – Praxeologie* oproti metodologii *Vidět – Hodnotit – Jednat* se dá nalézt v pohledu na základ sociálního problému. V první metodě není zdůrazňován základní úhel, ze kterého je sociální problém nazírám, je přítomen přirozeně. Jde v ní o základní etický vhléd, který je založený na srovnání stavu kvality života ve společnosti, a to mezi vyspělou

---

⁷⁹Pozn. Kairos – vhodný čas

euroamerickou společností a méně vyspělou či rozvojovou oblastí světa. Naproti tomu v metodologii *Kriteriologie – Kairologie – Praxeologie* je jako prvotní báze přítomno křesťansky – teologické východisko při nazírání sociálního problému. To samo o sobě nese specifické známky takového nazírání. V zorném úhlu pomoci se do popředí dostávají jednotlivci, skupiny a oblasti, které jsou mimo hlavní proud charitativní činnosti. Podrobněji se tomuto tématu věnuji v kapitole 3.2.1

3.3 Katolické hledisko

Na základě předchozího vymezení termínů vhodnosti a správnosti budu v následující části pátrat po oprávněnosti rozličných druhů a způsobů charitativní činnosti Adopce na dálku, v širším hledisku ostatních sociálních problémů a projektů, jichž se dotýká. Tedy ve světle katolické sociální nauky hledat ospravedlnění, podněty, obhajoby a vymezení správnosti takového jednání.

3.3.1 *Caritas* ve Trojí službě církve

„*Bůh je láska; kdo zůstává v lásce, zůstává v Bohu a Bůh zůstává v něm.*“ (1 Jan 4, 16).

Již od samotného vzniku křesťanství, resp. po vykupitelské smrti a zmrtvýchvstání Krista, záhy vzniká církevní společenství a postupem času a růstu se formuje niterná povaha církve v trojím praktickém úkolu: zvěstování Božího slova (*kérygma*), slavení svátostí (*leiturgia*) a služba lásky (*diakonia – caritas*). Uvedené rozdělení přetrvalo skoro dva tisíce let v takřka nezměněné podobě. Pokud ke změnám dochází, jsou reflexí vývoje společnosti a světa a odráží se ve způsobu a druhu komunikace. Tyto tři úkoly církve jsou vzájemně propojeny, vzájemně se podmiňují a nelze je od sebe oddělovat. Představují výraz vlastní existence církve a výrazně překračují její hranice.⁸⁰ I přesto je

---

⁸⁰Srov.DCE, čl.25

pro vymezení charitativní pomoci nutno částečně vydělit třetí úkol církve, který je konkrétní fyzické pomoci vlastní.

Charitativní činnost je veskrze vřazena do třetího úkolu církve – *Diakonia*. Tento řecký výraz se v Novém zákoně používá pro službu a historicky označoval vnitrocírkevní instituce s plnou jurisdikční autoritou, které vznikaly v církvi od 4. stol. Jejich úkol byl stejný jako v dnešní době, starost o člověka v nouzi.⁸¹ Z dnešního pohledu by se tento úkol dal rozdělit na dvojí. Diakonia jako služba materiální pomoci, tj. pomoc hmotnými prostředky a dále jako služba nábožensko-spirituální, tj. pomoc službou slova.

Dalším termínem spojeným s třetím úkolem církve je *Agapé*. Tento termín také pochází původně z řečtiny a českým překladem je láska. Terminologii, rozdělení a vysvětlení pojmu láska se důkladně věnuje Benedikt XVI. ve své poslední encyklice *Deus Caritas Est*. U termínu *agapé* připomíná jeho neodmyslitelný sociální charakter a postupně v dějinném a církevním vývoji dochází k termínu *Caritas* - lásky církve jako projevu trojiční lásky.⁸²

Caritas je původně také řecký termín a překládá se do češtiny jako milost nebo dík, popř. milý.⁸³ Termín *caritas* v moderní době označuje specifickou pomoc charitativního rázu, v dnešní době s výrazným aspektem křesťanského, resp. katolického záběru.⁸⁴ V zásadě je tento termín nejbližší současné charitativní pomoci, která je praktického charakteru a do které spadá i projekt Adopce na dálku.

Pokud bychom měli odvodit příkaz k charitativní činnosti nejprve z evangelia, nejspíše bychom uvedli dva základní biblické texty, které tvoří základ pro tento typ pomoci.⁸⁵ Oba texty v sobě zároveň ukrývají výzvy ke konkrétní pomoci a také ke způsobu, kterým má být taková pomoc vedena.

---

⁸¹Srov. DCE, čl. 23

⁸²Srov. DCE, čl. 19 nn

⁸³Srov. Opatrný, M., studijní text k základům diakonie. Srov. *Výuka/Sylaby/Studijní texty* [online]. 2010. 2008, 31.3.2010 [cit. 2010-03-31]. Teologická fakulta Jihočeské Univerzity. Dostupné z WWW: <<http://www.tf.jcu.cz/katedry/kpt/vyuka>>.

⁸⁴Pozn. slovo *charita* - charitativní je taktéž původem odvozeno do slova *caritas*, taktéž název organizace *Caritas Internationalis*

⁸⁵Srov. Srov. Opatrný, M., studijní text k základům diakonie. Srov. *Výuka/Sylaby/Studijní texty* [online]. 2010. 2008, 31.3.2010 [cit. 2010-03-31]. Teologická fakulta Jihočeské Univerzity. Dostupné z WWW: <<http://www.tf.jcu.cz/katedry/kpt/vyuka>>.

První z nich je podobenství o milosrdném Samařanovi:

Zákoník řekl Ježíšovi: "A kdo je můj bližní?" Ježíš mu odpověděl: "Jeden člověk šel z Jeruzaléma do Jericha a padl do rukou lupičů; ti jej obrali, zbili a nechali tam ležet polomrtvého. Náhodou šel tou cestou jeden kněz, ale když ho uviděl, vyhnul se mu. Stejně se mu vyhnul i levita, když přišel k tomu místu a uviděl ho. Ale když jeden Samařan na své cestě přišel k tomu místu a uviděl ho, byl pohnut soucitem; přistoupil k němu, ošetřil jeho rány olejem a vínem a obvázal mu je, posadil jej na svého mezka, zavezl do hostince a tam se o něj staral. Druhého dne dal hostinskému dva denáry a řekl: 'Postarej se o něj, a bude-li tě to stát víc, já ti to zaplatím, až se budu vracet.' Kdo z těch tří, myslíš, byl bližním tomu, který upadl mezi lupiče?" Zákoník odpověděl: "Ten, který mu prokázal milosrdenství." Ježíš mu řekl: "Jdi a jednej také tak." (Evangelium podle Lukáše, 10,29-37)

V tomto podobenství je tedy prvotní výzva pomoci člověka člověku v nouzi. Tato pomoc by se dala nazvat první pomocí, neboť existovalo reálné nebezpečí, že postižený pocestný na svá zranění v opuštěné oblasti zemře. Druhotnou pomoc však Samařan poskytl následnou integrací postiženého, což byla pomoc, kterou zaplatil hostinskému a která směřovala k úplnému uzdravení postiženého a jak se můžeme domnívat i k jeho navrácení do běžného života. Převedeno na charitativní činnost, prvotní pomoc je odstranění akutních nedostatků potřebných k přežití, následná pomoc je dlouhodobé a trvalé zlepšování kvality života a sociálního statusu.

Poselství tohoto podobenství však sahá ještě dál, než jen k určení způsobu pomoci. Je odpovědí na otázku: kdo je můj bližní, tj. komu je pomoc určena, komu mohu pomáhat, kdo má být příjemcem. Odpovědí je univerzalita pomoci. Náboženská, místní, rasová či jiná příslušnost je zde odsunuta, protože prvotní je pomoc člověku. Samařan, v náboženském opozitu vůči postiženému, se neptá po jeho příslušnosti a vyznání, ale podá mu první a následně i sekundární integrační pomoc.⁸⁶ Snaží se tedy o trvalost

---

⁸⁶Srov. *Nový zákon s výkladovými poznámkami*. vyd. 1. Praha : Česká biblická společnost v evangelickém nakladatelství, 1991. 518 s.

pomoci, o zpětné zajištění základních životních potřeb nutných k přežití a následné vrácení postiženého do společnosti.⁸⁷

Druhým evangelijním textem je Ježíšova řeč o posledním soudu:

Až přijde Syn člověka ve své slávě a všichni andělé s ním, posadí se na trůnu své slávy; a budou před něho shromážděny všechny národy. I oddělí jedny od druhých, jako pastýř odděluje ovce od kozlů, ovce postaví po pravici a kozly po levici. Tehdy řekne král těm, po pravici: 'Pojďte, požehnaní mého Otce, ujměte se království, které je vám připraveno od založení světa. Neboť jsem hladověl, a dali jste mi jíst, žíznil jsem, a dali jste mi pít, byl jsem na cestách, a ujali jste se mne, byl jsem nahý, a oblékli jste mě, byl jsem nemocen, a navštívili jste mě, byl jsem ve vězení, a přišli jste za mnou.' Tu mu ti spravedliví odpoví: 'Pane, kdy jsme tě viděli hladového, a nasýtli jsme tě, nebo žíznivého, a dali jsme ti pít? Kdy jsme tě viděli jako pocestného, a ujali jsme se tě, nebo nahého, a oblékli jsme tě? Kdy jsme tě viděli nemocného nebo ve vězení, a přišli jsme za tebou? Král odpoví a řekne jim: 'Amen, pravím vám, cokoli jste učinili jednomu z těchto mých nepatrných bratří, mně jste učinili.' Potom řekne těm na levici: 'Jděte ode mne, prokletí, do věčného ohně, připraveného ďáblu a jeho andělům! Hladověl jsem, a nedali jste mi jíst, žíznil jsem, a nedali jste mi pít, byl jsem na cestách, a neujali jste se mne, byl jsem nahý a neoblékli jste mě, byl jsem nemocen a ve vězení, a nenavštívili jste mně.' Tehdy odpoví i oni: 'Pane, kdy jsme tě viděli hladového, žíznivého, pocestného, nahého, nemocného nebo ve vězení, a neposloužili jsme ti?' On jim odpoví: 'Amen, pravím vám, cokoli jste neučinili jednomu z těchto nepatrných, ani mně jste neučinili.' A půjdou do věčných muk, ale spravedliví do věčného života." (Evangelium podle Matouše, 25,31-46)

Tato Ježíšova řeč je jednou z přímých výzev ke vzájemné a konkrétní pomoci mezi lidmi. Velmi tvrdě rozděluje lid při posledním soudu podle jejich charitativních skutků. Na základě tohoto příběhu a konkrétních Ježíšových slov můžeme ve vztahu k charitativní práci vymezit tzv. skutky tělesného milosrdenství. Ty byly odvozeny již ve

---

⁸⁷Pozn. Otázce univerzality se věnuje kapitola 3.2.3.

starověku a byly po dlouhou dobu nosnou osou charitativní práce. Prvních šest skutků tělesného milosrdenství je odvozeno přímo z tohoto textu. Sedmý byl následně doplněn v pobiblické době:

- *Visite* – navštěvovat nemocné
- *Poto* – napájet žíznivé
- *Cibo* – sytit hladové
- *Redimo* – navštěvovat vězněné
- *Tego* – oblékat nahé
- *Colligo* – ujímat se pocestných
- *Condo* – pochovávat mrtvé

Názvy a rozdělení těchto skutků můžou z určitého pohledu i v dnešní době zůstat stejné, protože jsou stále aktuální a tyto základní lidské potřeby a vztah k zajištění základních lidských potřeb se nemění. Významově se však v závislosti na vývoji světa změnila jejich náplň a u některých se posunul i význam. V době, kde byl skutek *Cibo* - sytit hladové významově směřován spíše lokálním charakterem a zaměřoval se na pomoc v nejbližším okolí, dnes je vlivem globalizace a rozvoje společnosti povýšen na celosvětový úkol. Aktuálně je tedy jeho jedním naplňováním globální odstraňování hladomoru ve světě, zvláště pak v rozvojových zemích, kde je častá absence jakéhokoliv jídla a pitné vody příčinou vysoké mortality. Zůstaneme – li u příkladu skutku tělesného milosrdenství sytit hladové, můžeme vidět i další rozměr těchto úkolů. Je to důraz na trvalost takové pomoci. Nejde tedy jen o jednorázové nasycení hladových, k tomuto se přidává rozměr trvalejšího charakteru, tj. zajištění obživy pro potřebné. Stejně tak se ze

skutku *Redimo* – navštěvovat nemocné, postupem času vyvinula potřeba trvalé pomoci vězněným. Tou může být buď pomoc duchovního rozměru, tedy služba slova, rozmluva s duchovním, ale také zajištění spravedlivého procesu, právní pomoci a celosvětového nezávislého dohledu nad soudními procesy. Nutno uvést dva příklady takového naplnění tohoto skutku, celosvětově je to organizace *Amnesty International*,⁸⁸ v České republice pak současná pozice veřejného ochránce lidských práv *ombudsmana*⁸⁹ a z nedávné historie socialistického Československa lze uvést významnou nevládní organizaci, jejíž členové byli tvrdě pronásledováni, a to *Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných*.⁹⁰ Podobný významový posun a globální rozšíření je možno najít u všech uvedených skutků, které spadají do evangelického souhrnu základní charitní pomoci. *Visite* – navštěvování nemocných je možno dnes chápat nejen jako pomoc nemocným, ale i snaha o potlačení smrtelných nebo epidemických onemocnění, např. malomocenství, viru HIV, se kterými není možno bojovat pouze na lokálních úrovních jednotlivých států s přihlédnutím na jejich zdroje, ale je nutná celosvětová aktivní pomoc. *Poto* – napájení žíznivých je současný problém zajištění zdrojů pitné vody v rozvojovém světě a celkově ve světě vůbec. *Tego* – oblékat nahé je v současnosti také výzvou k materiální pomoci oblečení potřebných, ale i zajištění přístřeší. Příkladem jsou celosvětové sbírky pro pomoc při živelných katastrofách a výstavba přístřeší. *Colligo* – ujímání se pocestných je rozšířeno o starost o uprchlíky, emigranty a snaha o pomoc přistěhovalcům. *Condo* – pochovávat mrtvé nemá tak markantní změnu v globálním rozsahu, ale i přesto v částečně přeneseném významu je patrné větší zaměření a zájem o humánnější nakládání s ostatky mrtvých, např. při objevování masových válečných hrobů.

Toto globální významové posunutí nás nezbavuje závazku charitativní pomoci na lokální úrovni, stále je důležité zabývat se problémy v nejbližším okolí a vyvíjet pomoc směřovanou k nejbližším. Je nutné si však uvědomit, že mimo lokálních problémů jsou

---

⁸⁸Srov. *Encyklopedie.cz* [online]. 2007. 2007 [cit. 2007-05-27]. Seznam.cz. Dostupné z WWW: <<http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/122834-amnesty-international>>.

⁸⁹Srov. *Encyklopedie.cz* [online]. 2007. 2007 [cit. 2007-05-27]. Seznam.cz. Dostupné z WWW: <<http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/122587-ombudsman.cz>>.

⁹⁰Srov. *Vysvětlivky* [online]. 2007. 2007 [cit. 2007-05-27]. Totalita.cz. Dostupné z WWW: <<http://www.totalita.cz/vysvetlivky/vons.php>>.

aktuální i problémy a nutná pomoc globálního charakteru. Z tohoto důvodu je participace na této celosvětové pomoci další výzvou k jednotlivcům, křesťanům zvláště.

Kdybychom převedli tyto evangelijní texty přímo na projekt Adopce na dálku, první z nich hovoří o dvojitě druhu pomoci a následné univerzalitě. Prvotní pomocí je sice zajištění potravin, vody, a bydlení adoptovaného dítěte, ale takováto první pomoc není hlavním určením projektu. V podstatě se počítá se stabilním, byť velmi bídným zázemím dětí, na které je projekt zaměřen nebo s nevelkou námahou při zajištění základních životních podmínek. (Toto zajištění může být řešeno např. ve spolupráci s jiným projektem mateřské organizace Caritas nebo jinou organizací primárně zaměřenou na zajišťování základních životních potřeb.)

Obsahem pomoci projektu Adopce na dálku je tedy majoritně druhá část vyplývající z podobnosti – *integrita*. Po zajištění základních životních podmínek se stává hlavním krokem vzdělání dítěte a jeho následná integrace do společnosti a také další návazné programy pro komunitu, ve které dítě žije, potažmo v širším záběru pro vícero komunit nebo pro celou obci. Co se týče závazku universalit v podobnosti, projekt Adopce na dálku je na něm postaven. Na prvním místě je pomoc konkrétnímu dítěti, otázka religiozity není řešena ve vztahu kvalitativní diferenciace. Pouze je přihlíženo k nutnosti nenarušovat rodinnou příslušnost k určitému druhu náboženství a vyznání. Proto je dítě umisťováno do vzdělávacího zařízení pokud možno religiózně neblížšího, i když hlavní roli hraje dostupnost v místě. Na druhou stranu dítě i rodina ví, že projekt je zřizován a provozován katolickou církví.

Druhý evangelijní text lze také přeneseně vztáhnout na projekt Adopce na dálku. Každý z uvedených skutků tělesného milosrdenství je částečným obsahem konkrétní pomoci adoptovanému dítěti. Ne sice primárně, jak je uvedeno výše, ale spíše sekundárně pomoci návazných rozvojových projektů, které zlepšují sociální status dítěte a celé rodiny a komunity. V zásadě každý návazný projekt je zaměřen na zajištění důstojnějších životních podmínek konkrétního člověka, resp. rodiny. Jsou to v převážné většině dlouhodobé projekty, které reflektují úkol trvalého zlepšování podmínek.⁹¹

Z uvedených dvou biblických textů tedy naprosto zřejmě vyplývá Ježíšova výzva ke konání charitativní činnosti církví, k uvedení *agapé* - *caritas* do praxe. Výzva je

---

⁹¹Pozn. Konkrétním návazným rozvojovým projektům se věnuje kapitola 2.3.3.

koncipována sociálně, tedy k pomoci člověku. Podobenství o Samařanovi a následný druhý text jsou zaměřeny na konkrétní pomoc. Není tedy zapotřebí hledat skryté významy nebo převádět teorii do praxe. Návod na konkrétní pomoc je v obou biblických textech uveden a není zapotřebí hledat jiná vymezení, spíše nalézt opravdovou hloubku obsahu jednotlivých *skutků tělesného milosrdenství*. Souhrnem obsahu je však na prvním místě výzva ke konání těchto skutků, Ježíš k nim přímo vybízí a říká, co máme v této oblasti dělat. V podobenství o Samařanovi je ukázáno, že pomoc charitativního rázu musí stát nad religiozními, potažmo národnostními rozdíly. Oba texty tedy k charitativní činnosti vybízí, hodnotí ji jako dobrou a Bohem chtěnou.

Opravdová a hluboká solidarita s člověkem, aktivní pomoc a hluboké propojení teorie a praxe je církvi vlastní. Jejím úkolem je věnovat se této službě člověku na úrovních lokálního charakteru ve farnostech, přes partikulární církve až po univerzální církve.

„Nakonec ještě musíme upřít svou pozornost na již zmíněné subjekty, které jsou odpovědné za charitativní působení církve. V předešlých zamýšleních již jasně vyšlo najevo, že skutečným subjektem různých katolických organizací, které se věnují charitativnímu dílu, je sama církev, a to na všech úrovních, počínaje farnostmi, přes partikulární církve, až po univerzální církve. Právě proto bylo více než vhodné, že můj ctihodný předchůdce Pavel VI. Ustanovil Papežskou radu Cor unum jako instituci Svatého stolce odpovědnou za orientaci a koordinaci různých charitativních organizací a aktivit podporovaných katolickou církví. Episkopální struktura církve dále odpovídá skutečnost, že v partikulárních církvích nesou biskupové jakožto nástupci apoštolů odpovědnost za to, aby se i v současnosti naplňoval program obsažený ve Skutcích apoštolů (srov. 2,42–44) . Církev jakožto Boží rodina musí být dnes stejně jako v minulosti místem vzájemné pomoci a zároveň místem ochoty sloužit také těm, kdo jsou mimo ni a potřebují pomoc. V průběhu obřadu biskupského svěcení vlastnímu úkonu konsekrace předcházejí některé otázky, v nichž jsou vyjádřeny zásadní prvky biskupského úřadu, a tak se kandidátovi připomínají povinnosti spjaté s jeho budoucí službou. V daném kontextu svěcenec výslovně slibuje, že ve jménu Páně bude pohostinný a milosrdný vůči chudým a že bude pomáhat a posilovat všechny potřebné.

Kodex kanonického práva v kánonech, které se týkají biskupské služby, výslovně nepojednává o charitě jako o specifické oblasti biskupova působení, hovoří se pouze obecným způsobem o úloze biskupa koordinovat různá apoštolská díla při respektování jejich vlastní povahy. V současnosti však Direktář pro pastorační službu biskupů konkrétněji prohlubuje závazek charity jako úlohu, která je církvi niterně vlastní a která přísluší biskupovi v jeho diecézi. Dále se zde podtrhuje, že uplatňování lásky (caritas) je úkonem církve jako takové a že stejně jako služba slova a vysluhování svátostí patří také služba lásky k podstatě jejího původního poslání.⁹²

Charitativní služba církve na sebe bere úlohu pomoci člověku, je tedy výrazem lásky usilující o integrální dobro člověka. Na druhou stranu není jejím úkolem nové vybudování „spravedlivé společnosti“. To je úkol státu, který na sebe církev nemůže a nechce přenést. Tuto problematiku reflektuje sociální nauka církve, která vychází z toho co je v souladu s přirozeností lidské bytosti. Sociální nauka církve chce formovat svědomí lidí v politice a podporovat odhodlání ke krokům, které vedou k trvalému zlepšování sociálních podmínek člověka. Charitativní organizace církve jsou tedy *Opus Proprium*, tedy úkolem, který je možností církve přiměřený a ve kterém může konat jako přímo odpovědný subjekt.⁹³ Tato kooperace v sociálních otázkách se státem není vždy ideální, záleží na místě a čase ve kterém se uskutečňuje. Stát má však za povinnost podporovat tyto iniciativy, protože přispívají k bezprostřední pomoci lidem, kteří ji potřebují.⁹⁴

Dalším subjektem, se kterým charitativní služba kooperuje jsou nekatolické humanitární organizace, popř. organizace založené a řízené jinou církví. Protože cíl této pomoci je stejný, je dobré a žádoucí s těmito organizacemi spolupracovat, spojit potenciál, zdroje a odborné kompetence v tomto poslání s respektem ke specifickým charakteristikám této služby⁹⁵

Papež Benedikt XVI v encyklice *Deus caritas est* připomíná lidem znovu význam charitativní služby na základě pojmů: víra, naděje a láska, které jsou jejími symboly.

---

⁹²Srov. DCE, čl. 32

⁹³Srov. Tamtéž, čl. 29

⁹⁴Srov. Tamtéž, čl. 28

⁹⁵Srov. Tamtéž, čl. 31b

„Víra, naděje a láska jdou ruku v ruce. Naděje se prakticky projevuje jednak ve ctnosti trpělivosti, která nemizí ani v dobru, ani tehdy, když stojíme před zjevným neúspěchem, jednak ve ctnosti pokory, která přijímá Boží tajemství a má k Němu důvěru i v temných chvílích. Víra nám ukazuje Boha, jenž dal svého Syna za nás, a tak v nás probouzí vítěznou jistotu, že opravdu platí: Bůh je láska!

Tímto způsobem víra proměňuje naši netrpělivost a naše pochybnosti v bezpečnou naději, že Bůh drží svět ve svých rukou a že navzdory všem temnotám Bůh vítězí, jak to prostřednictvím působivých obrazů skvostně vyjadřuje konec knihy Zjevení. Víra, která si uvědomuje Boží lásku projevenou na kříži v Ježíšově probodeném srdci, probouzí v příhodném čase lásku.

Láska je světlem, v zásadě jediným světlem, které stále znovu prozařuje temný svět a dává nám odvahu žít a jednat. Láska je možná a my jsme schopni uplatňovat ji, protože jsme stvořeni k Božímu obrazu. Touto encyklikou jsem chtěl vybídnout právě k tomu, aby lidé žili láskou a nechávali do světa vstupovat Boží světlo.“⁹⁶

---

⁹⁶ Srov. Tamtéž, čl. 39

3.3.2 Člověk v sociálním učení církve

Jak už bylo výše několikrát řečeno, v centru zájmu charitativní činnosti je člověk, kvalita jeho života je posledním cílem a hodnotou takovéto práce. Charitativní činnost církve je pak výrazem lásky, která usiluje o integrální dobro člověka. Církev usiluje o jeho evangelizaci prostřednictvím slova a svátostí, vyvíjí snahu o jeho pokrok v různých oblastech života a lidské aktivity.⁹⁷

Samotná charitativní činnost církve v dějinném kontextu reflektovala na potřeby bližních, původně v lokálních úrovních a pomoci jednotlivcům, postupem času se však začala zajímat i o vznikající potřeby a pomoc v globálnějším rázu. Aby byla pomoc účinná, muselo nutně dojít k tendenci zvyšující se odbornosti v charitativní činnosti, neboť potřeby začaly být na jednu stranu více specifické a na druhou širokospektrální. Magisterium církve na nově se objevující problémy člověka a změny v sociálním kontextu reaguje a začíná formovat oficiální sociální nauku. Určité náznaky a pokusy zachytit nové sociální otázky iniciovaly vznik např. Borských tezí⁹⁸, ale k úplně formaci sociálního učení katolické církve došlo v roce 1891.⁹⁹

Za Magnu chartu sociální nauky je tedy považována encyklika papeže Lva XIII. *Rerum Novarum*, která byla vydána v roce 1891. Následující sociální encykliky se k ní vždy odkazovaly, z jejího základu vycházely a upřesňovaly obsahy a zaměření nových sociálních úkolů církve. I přestože je encyklika *Rerum Novarum* svým obsahem zaměřena na řešení dělnické otázky, postavení pracujících a vliv kapitálu na společnost, její hlavní poslání je reflexe na probíhající změnu ve společnosti. V předmluvě českého překladu *Rerum Novarum* od Cyrila Martinka je tato reflexe definována třemi kroky:

---

⁹⁷ Srov. tamtéž, čl.19

⁹⁸ Pozn. aktivita křesťanských myslitelů z Rakouska a Německa, kteří v roce 1883 v Boru u Tachova sepsali dokument reflektující soudobé sociální problémy. Srov. *Vysvětlivky* [online]. 2007. 2007 [cit. 2007-06-22]. Iupax.cz. Dostupné z WWW: <<http://www.iupax.cz/scripts/detail.php?id=15910>>.

⁹⁹ Pozn. Nebudu zde představovat dějinný vývoj sociálních encyklik, charakteristiku encykliky *Rerum novarum* uvádím jen jako modelový příklad, který byl reflexí na konkrétní sociální problém a navrhol možná odborná a funkční řešení. Tento model reakce na soudobé problémy společnosti pak přetrval i v následujících encyklikách a docházelo tak k odbornému zkvalitňování přístupu k řešení sociálních otázek. *Rerum Novarum* tuto cestu započalo a ostatní encykliky na ní dále stavěly.

1. *Církev si uvědomuje, že průmyslovou revolucí vzniká nový typ společnosti, který od církve žádá, aby v ní byla přítomna novým způsobem. Její sociální nauka bude muset odpovídat této nové skutečnosti a církev bude muset vybudovat nové formy sociálního jednání, které budou odpovídat novým formám vykořisťování.*
2. *Církev si uvědomuje, že v moderní průmyslové společnosti vzniká na jedné straně na základě výrobních prostředků obrovská moc a na druhé straně obrovská závislost dělnické třídy na této moci. Zde je nutně zapotřebí pořádající moci státu ve smyslu právním i sociálním.*
3. *Poněvadž však církev má spoluodpovědnost za člověka, nemůže ho ponechat jen na pospas státu; požaduje proto spoluodpovědnost ode všech, kdo se účastní hospodářského procesu.¹⁰⁰*

Důležitost této reflexe v dnešní době, po více než sto letech je ve změně přístupu k soudobým sociálním problémům. Katolická církev jako reakci na změnu sociálního zřízení vlivem průmyslové revoluce vydává dokument, ve kterém se velmi aktivně zabývá důležitými aktuálními problémy ve společnosti, hledá a navrhuje řešení a hlásí se ke spoluzodpovědnosti za další sociální vývoj, který z lokální úrovně přešel do celé Evropy a Spojených států amerických a dál se začal globalizovat. V této encyklice se naplno objevuje postoj církve, že sociálně-politické záležitosti rozhodně patří do kompetence církve. Rerum Novarum se nezabývá charitativní pomocí typu Adopce na dálku, ani podobnou pomocí rozvojovým zemím, ale je základem pro následující církevní sociální dokumenty, které v příštích desetiletích objevují nová sociální témata včetně globální charitativní pomoci. V dalších encyklikách se postupně tyto otázky objevují a pomoc se konkretizuje. Rerum Novarum však byla první encyklikou, která se velmi pro-aktivně do řešení sociálních problémů zapojila a hledala řešení v součinnosti s ostatními složkami státu. Jejím dalším velkým přínosem je příprava a vymezení

---

¹⁰⁰Srov. Předmluva k encyklice Rerum Novarum

způsobu a organizace pomoci - solidarity a subsidiarity, kterým se věnuji v kapitole 3.2.3.¹⁰¹

V době, kdy byla tato encyklika napsána a vydána neexistoval projekt Adopce na dálku. Evropská společnost a s ní i katolická církev řešila soudobé problémy, razantní změny společenských poměrů a eskalaci napětí jednotlivých národů s touhou po vlastní obrodě. I přesto by se myšlenky z Rerum Novarum daly ve fungování tohoto projektu nalézt. Většinou proto, že se staly základem nově vytvořeného a dynamicky se rozvíjejícího sociálního učení církve. Hlavními body jsou přihlášení se k zodpovědnosti za sociální stav společnosti a jednotlivce, princip subsidiarity a solidarity. Dalším důležitým faktem je, že se obrací k člověku jako jednotlivci a hledá pro něj cestu jakým způsobem zvýšit kvalitu jeho života.

Druhým aspektem sociálního učení je dvojí pohled na úlohu člověka. Na jednu stranu je člověk subjektem charitativní práce, takže je sociálním učení vyzýván k participaci na řešení soudobých sociálních problémů a na straně druhé je mnohdy objektem – příjemcem pomoci. Obě strany mají svá specifika, i přestože sociální učení církve je logicky zaměřeno primárně na apel pomoc dávat.

Charakteristika člověka jako subjektu pomoci je v katolickém sociálním učení spojena s láskou k bližnímu. Tak, jak je ukázána ve slovech Ježíše o posledním soudu. „...cokoliv jste učinili jednomu z těchto mých nepatrných bratří, mně jste učinili.“¹⁰² V pomoci druhému nevidím tedy jen samotné konání, mám na ni nazírat Kristovýmá očima a vnímat druhého jako Boží obraz. Je tedy jen jedna láska. Láska k Bohu a k bližnímu jsou tedy neoddělitelné, jsou jediným přikázáním. Pomoc bližnímu je tedy vnitřní zakoušení lásky, která je dále sdílena a sjednocuje nás v jedno. Překonává rozdělení a sblížuje nás s Bohem.¹⁰³

Člověku jako jednotlivci jsou v encyklikách vymezována práva a povinnosti, kterými je nositelem. Hlavní myšlenkou je právo na důstojný život, který má svá daná specifika

---

¹⁰¹Pozn. Encykliky, které po Rerum Novarum následovaly jsou na ni navazující a konkretizující ve smyslu vývoje sociálního učení církve a reflexe dalších změn společnosti. V jejich centru je člověk jako příjemce pomoci, ale také jako ten, který pomoc dává. Protože však tyto encykliky většinou nerozvíjejí prvotní základy trojí služby církve agapé – caritas, zaměřím se v této kapitole na poslední encykliku papeže Benedikta XVI. Deus Caritas Est, která se zpětně vrací ke kořenům, ze kterých sociální učení církve vzniklo.

¹⁰²Srov. Mt, 25,31-46

¹⁰³Srov. DCE, čl.18

podle místa a způsobu života člověka. K důstojnému životu patří právo na obživu, ošacení, bydlení, lékařskou péči, odpočinek, ale také právo na sociální zajištění v případě nouze. K těmto základním životním potřebám přistupují práva mravní a kulturní, právo na volbu vlastního životního stavu a práva v oblasti hospodářské, např. soukromé vlastnictví. Další práva se týkají svobod shromažďování a sdružování a práv na svobodu pobytu a pohybu a také práv politických.¹⁰⁴

Na druhou stranu jsou vymezeny povinnosti jednotlivce, které mají s udělenými právy základ v přirozeném mravním zákoně. Povinnosti člověka jsou tedy vzájemná spolupráce a vědomí zodpovědnosti. Velkým apelem je soužití v pravdě, spravedlnosti, lásce a svobodě. Celková rovnováha mezi právy a povinnostmi směřuje v sociálních encyklikách k základu vzájemných vztahů, k mravnímu řádu. Ten je rázu duchovního a svůj základ má v Bohu. Ten je pramenem, z něhož lidské společenství čerpá životaschopnost, spořádanost a odpovědnost k důstojnému životu člověka.¹⁰⁵ Samotné využívání práv a povinností má směřovat k obecnému blahu, tj. řádu ve společnosti, který člověku umožní a usnadní plný rozvoj všech hodnot jejich osobnosti. Obecné blaho se tedy týká potřeb těla, ale i potřeb ducha.¹⁰⁶

Velmi pozitivně je v sociálním učení hodnocen „růst člověka“, jeho rozvoj ve věcech humanismu. Takový rozvoj má sloužit ke vnitřnímu zkvalitnění samotného lidského života a nalezení nových cest k vyšším hodnotám lásky.¹⁰⁷ Jeden z možného rozvoje humanismu u člověka je snaha o sociální pokrok, o hospodářský růst. V tomto úkolu je následně obsažena výzva ke zkvalitnění života pomocí vzdělanosti, k zakládání organizací, které by podněcovaly a řídily všeobecnou lidskou vzdělanost. Encyklika *Populorum progressio* (O rozvoji národů) se obrací v globálním měřítku na všechny národy s výzvou zakládat organizace, spolky a sdružení, které by se podílely nejen na odstranění překážek v sociálním pokroku národů v obecném měřítku, ale i v naprosto konkrétním úkolu odstraňovat negramotnost a nevzdělanost některých částí světa.¹⁰⁸

---

¹⁰⁴Srov. *Pacem in terris*, čl. 11 nn.

¹⁰⁵Srov. Tamtéž, čl. 30

¹⁰⁶Srov. Tamtéž, čl. 57

¹⁰⁷Srov. *Populorum progressio*, čl. 16 a 20.

¹⁰⁸Srov. Tamtéž, čl. 35, 43, 44, 67

Encyklika *Gaudium et spes* charakterizuje vzájemnou závislost mezi lidskou osobou a společností:

„Ze společenské povahy člověka je zřejmé, že pokrok lidské osoby a rozvoj společnosti na sobě vzájemně závisí. Vždyť lidská osoba je a musí být počátkem, nositelem i cílem všech společenských institucí, neboť má přirozenou potřebu žít společensky. Člověk tedy, jelikož život ve společnosti není něco, co mu bylo přidáno zvnějšku, roste ve všech svých schopnostech a může uskutečňovat své povolání stykem s ostatními, vzájemnými službami a rozhovorem s bratřími.

Ze společenských svazků, které jsou nutné k zdokonalení člověka, některé – jako rodina a stát – odpovídají jeho nejvnitřnější přirozenosti bezprostředněji, jiné pocházejí spíše z jeho svobodného rozhodnutí. V této naší době se z různých důvodů vzájemné vztahy a závislosti stále více množí, a tak vznikají různá sdružení a instituce jako veřejnoprávní, tak soukromoprávní. Tato skutečnost, která se nazývá socializací, sice není bez nebezpečí, ale přesto poskytuje mnoho výhod pro utvrzování a rozvoj dobrých vlastností lidské osoby a pro zajištění jejích práv.

Lidská osoba získává ze společenského života mnoho pro to, aby dostála svému povolání, a to i náboženskému; nelze však popřít, že společenské prostředí, v němž lidé žijí a jímž jsou od malička obklopeni, je často odvádí od konání dobra a navádí ke špatnosti. Je jisté, že poruchy tak často se vyskytující ve společenském pořádku zčásti pocházejí z napětí v hospodářských, politických a sociálních strukturách. Ale jejich hlubší kořen je lidská pýcha a sobectví, jež rozvracejí i společenské prostředí. Kde je řád věcí postižen následky hříchu, člověk, rodící se již s náklonností ke zlému, nalézá nové podněty k hříchu; ty nemůže překonat bez rozhodného úsilí a bez pomoci milosti.¹⁰⁹

---

¹⁰⁹Srov. *Gaudium et Spes*, čl. 25

V otázce člověka zařazeného do sociální nauky církve tedy nalezneme poměrně významný kvalitativní vývoj a hledání nových příležitostí k charitativní službě. Nejprve byly tedy člověku přiznány základní práva, svobody a povinnosti. Vývojem, zčásti způsobeným rychlou globalizací, se v sociálním učení církve začíná hovořit o nutném zkvalitnění života, hospodářském růstu a hlavně o morálním apelu ke zodpovědnosti za rovnoměrnější vývoj všech národů. Prvotní analýzy sociálních nespravedlností dostaly hlubší smysl a objevují se nové výzvy k jejich celosvětovému odstranění. Do popředí se znovu dostávají otázky o zbytečnosti válek, zbrojení a o nutných změnách v pojetí solidarity mezi národy.

Člověk pořád zůstává hlavním subjektem i objektem sociálního učení, avšak dochází k většímu záběru sociálních problémů a také způsobů jak pomoci. Člověk je tou hybnou silou, která dokáže zmírnit sociální nespravedlnost a velkou měrou přispět k odstranění bídy, negramotnosti a nehumánnosti.

Pokud bychom se snažili v sociálních encyklikách nalézt konkrétní základy oprávněnosti charitativní pomoci typu Adopce na dálku, potažmo podobných, základní výzvy nalezneme už v první sociální encyklice Rerum Novarum. Naplno se však výzvy globálního charakteru objevují v encyklice Populorum progressio a ve všech dalších. Otevřeně se zde hovoří o zodpovědnosti zakládat organizace charitativního typu, které se zabývají primárně odstraněním nesnesitelných životních podmínek člověka a na druhou stranu vyvíjí snahu o trvalé zlepšování a zkvalitňování životních podmínek potřebných.

3.3.3 Situační etika

Pro podporu svých tvrzení o vhodnosti a správnosti projektu Adopce na dálku si dovolím poukázat na situační etiku. Ta ve své základu klade zásadní důraz na jedinečnost a neopakovatelnost každé lidské bytosti a zároveň jedinečnost konkrétní životní situace, ve které člověk volí své osobní dobro a koná. Volba osobního dobra se tak stává osobní angažovaností, vytváří životní priority a odpovědnost před Bohem, sebou samým a společností.

Člověk stvořený k Božímu obrazu¹¹⁰ pak ve svém nitru nese touhu po naplnění svého vlastního bytí. To se dá však realizovat jedině v plně vědomém činu darování své vlastní existence druhému, tedy doslova vyjítí ze sebe k druhé osobě, která existuje mimo mé osobní já. Akt darování své vlastní osoby druhému v našem případě potřebnému pak dává jasný logický základ pro veškerou charitativní práci, tedy i pro projekt Adopce na dálku.

Volba osobního dobra v každé životní situaci pak úzce souvisí i s okolnostmi této volby. Okolnosti pak dávají celému aktu volby a následnému provedení úkonu mravní význam a ovlivňují samotnou morálnost úkonu. Morální okolnosti pak rozlišujeme:

- **Cur** proč, určení cíle jednání. Cíl dává úkonu vlastní dovršení morálnosti jednání; např. daruje, aby potěšil či daruje, aby se zavděčil
- **Quis** kdo, je úzce spjata s jednající osobou (kdo jedná), ta dokáže výrazně měnit mravní hodnotu úkonu např. zločin způsobený veřejně činnou osobou (politik)
- **Quid** co, souvisí z hodnotou předmětu a to jak duchovní tak i materiální; např. dárek od milované osoby
- **Ubi** kde, je spjata s místem konání úkonu; např. poutní místo
- **Quando** kdy, odkazuje na čas konání úkonu; např. modlitba křížové cesty v době postní
- **Quibus auxiliis** užití prostředky úkonu např. podvod

---

¹¹⁰Pozn. Tedy jako stvoření společenské a jen ve společenství, tj. vztazích je schopen uskutečňovat a naplňovat své vlastní bytí. Bůh sám osobě a v sobě existuje jako dokonalé společenství lásky Otce, Syna a Ducha svatého, přičemž každá božská osoba žije plností vztahu. Bůh Otec je Otcem, protože má a miluje Syna, Syn je pak Synem, neboť má a miluje Otce.

- **Quomodo** jak, jakým způsobem, způsob provedení úkonu; např. láskyplné objetí

V lidském konání se jistě nejednou přihodí, že námi prováděný úkon přináší dva účinky, a sice dobrý, ale zároveň i špatný (např. v projektu Adopce na dálku se může stát, že příjemce daru vyvolá závist sousedů). Morální teologie v tomto smyslu hovoří o tzv. *principu dvojího účinku*, který je definován: *Z přiměřeného důvodu lze vykonat čin, který je sám o sobě objektivně dobrý a působí dva účinky, a sice dobrý a špatný, pokud účinek dobrý vychází z příčiny aspoň stejně bezprostředně jako účinek špatný, účinek dobrý je přímo zamýšlen a účinek špatný není prostředkem k dosažení účinku dobrého.* Důležitými podmínkami užití tohoto principu jsou:

- **úmyslem konání je dobro, případné způsobené zlo je pouze vedlejším účinkem a není primárně zamýšleno**
- **dobro nemůže být dosahováno skrze zlo**
- **činnost je ve své podstatě dobrá**

Závažnost lidských skutků vyjadřuje jejich samotnou hodnotu, kladnou nebo zápornou, jinak řečeno člověk koná skutky buď dobré, nebo špatné. Každý člověk si pak uvědomuje mravní hodnotu konaných skutků a to v souvislosti s absolutním nárokem mravních požadavků. Lidé zabývající se charitou zaujímají kladný postoj nejen vůči svým klientům (chudým, tělesně či mentálně postiženým), ale i vůči dobru jako takovému. Závažnost konaného skutku úzce v objektivní rovině souvisí se závažností materie, tj. předmětu v tom smyslu, že závažnější materie vzbuzuje v jedinci větší chtění, více aktivuje vůli, ta nutí k většímu fyzickému i psychickému vypětí.

Samotné ospravedlnění vedení projektu Adopce na dálku křesťany pak jasně vychází z přirozeného zákona.¹¹¹ Ten je zapsán do srdce každého člověka, tj. i do srdcí nekřesťanů. Přirozený zákon je samozřejmě předpokládán i evangeliem. Vztah mezi přirozeným zákonem a zákonem Kristovým je popsán následovně:

*„Kristovým vtělením dochází k tomu, že Boží se vtěluje do lidského pozvedá je k sobě: Kristův zákon se vtěluje do zákona přirozeného, který je vyjádřením vůle Stvořitele. Realita lidské přirozenosti není Vtělením zrušena, ale povýšena, je vnitřně proměněna, ale není zničena, je uzdravena od svých nemocí a neschopnosti realizovat lidské dobro.“*¹¹²

Všichni lidé mají společnou danou lidskou přirozenost. Ta však v žádném případě nevyklučuje jedinečnost a výlučnost každé lidské bytosti.

3.3.4 Subsidiarita, solidarita a univerzalita pomoci

Z hlediska sociální nauky církve je důležité do charitativní pomoci vnést *trvalé zásady sociální nauky církve*, kterými jsou *subsidiarita, solidarita a univerzalita*. Církev je označuje za první a zásadní měřítko interpretace a hodnocení společenských jevů.¹¹³ Všechny tři zásady mají trvalou platnost a jsou základem, na němž stojí zdravá a fungující společnost. Je nezbytné je vnímat v jejich jednotě, vnitřních souvislostech a členění. Jedna ze zásad nesmí převažovat nad druhou a jejich část nesmí být nesprávně používána vlivem vyčlenění z celistvosti.¹¹⁴

Na základě těchto principů je možné čelit výzvě, která byla formulována v encyklice Pavla VI. *Populorum progressio* – O rozvoji národů. V ní je obsažena výzva pro řešení

---

¹¹¹Pozn. Přirozený zákon zní: „Čiň dobro a vyvaruj se zla.“

¹¹²Srov. BENEŠ, A., *Principy křesťanské morálky*, Kristal OP 1997, s. 39nn. ISBN 978-80-7195-014

¹¹³Srov. Papežská rada pro spravedlnost a mír, *Kompendium sociální nauky církve*, Karmelitánské nakladatelství v Kostelním Vydří, 2008, ISBN 978-80-7195-014-1, čl.160, dále jen KSNC

¹¹⁴Srov. KSNC, čl. 162, 163

sociálních otázek, které nabyly světových rozměrů.¹¹⁵ Tato encyklika vyzývá k všestrannému rozvoji člověka, ke směřování k obecnému blahu a solidárnímu rozvoji lidstva. Na závěr encykliky je formulována závěrečná výzva, která vyzývá k charitativní práci v rozvojových zemích:

V první řadě vyzýváme všechny své katolické syny a dcery. V rozvojových zemích, stejně jako jinde, musí laici přijmout za svůj úkol zlepšit pozemský řád. Přísluší-li hierarchii učit mravním zásadám, jimiž je třeba se v této oblasti řídit, a s autoritou je vykládat, pak laikům přísluší, aby ze své svobodné iniciativy, aniž by čekali na pokyny a směrnice, hleděli proniknout křesťanským duchem nejen smýšlení a mravy, ale i zákony a zřízení společnosti, ve které žijí. Je jistě nutné ledacos změnit a dnešní poměry důkladně reformovat. Ti, kteří se do těchto změn pustí, musí se ze všech sil snažit vdechnout jim ducha evangelia. Zvláště katolické muže v zámožnějších zemích prosíme, aby nabídli své znalosti a svou intenzivní pomoc veřejným i soukromým organizacím, občanským i církevním, které pracují na odstraňování potíží rozvojových zemí. Jistě jim bude záležet na tom, aby stáli v první řadě mezi těmi, kdo nelitují žádné námahy, aby u všech národů vznikly na základě mravních norem spravedlivé zákony bez diskriminací.¹¹⁶

Zásada subsidiarity byla poprvé zcela zřetelně formulována v encyklice Quadragesimo anno papeže Pia XI a postupem času se ze speciality katolické sociální nauky stal požadavek na Konferenci Evropa regionů v roce 1989 a následné zdůraznění principů solidarity v maastrichtské smlouvě v roce 1992. Přesný text zásady Subsidiarity v této papežské encyklice zní:

Je sice pravda, a dějiny to jasně dokazují, že za zmíněných poměrů se nyní může provést mnoho věcí jen s pomocí velkých sdružení, i když v dřívějších dobách na tytéž věci stačily i společnosti malé. Přece však v sociální filozofii stále platí důležitá zásada, která se nedá vyvrátit ani změnit: To, co mohou jednotlivci provést z vlastní iniciativa

---

¹¹⁵Srov. Populorum Progressio, čl. 3

¹¹⁶Srov. Populorum Progressio, čl. 81

vlastním přičiněním, to se jim nemá brát z rukou a přenášet na společnost. Stejně tak je proti spravedlnosti, když se převádí na větší a vyšší společenství to, co mohou a dobře provést společenství menší a nižší. To má totiž za následek těžké poškození a rozvrat sociálního řádu. Neboť každý společenský zásah svým působením a svou přirozenou povahou má přinášet pomoc údům těla společnosti, nikdy je však nemá ničit a pohlcovat.

Státní moc má tedy záležitosti a starosti méně důležité – které ji ostatně rozptylují – ponechávat k vyřizování nižším společenstvím. Tak bude s větší svobodou, energií a účinností provádět všechno to, co je pouze jejím úkolem, poněvadž jediné ona na něj stačí: řídit, dohledávat, donucovat a trestat. Vždy podle povahy a potřeby jednotlivých případů. Proto je třeba aby ti, kdo řídí státy, měli na paměti, že čím dokonaleji se tato zásada subsidiarity zachovává, čím dokonaleji budou jednotlivá sdružení seskupena do hierarchické soustavy, tím bude autorita a vliv státu silnější a tím lepší a šťastnější budou poměry ve státě.¹¹⁷

Subsidiarita je tedy přirozený způsob řízení společnosti, ve které jsou decentralizovány její jednotlivé méně důležité kompetence a jednotlivému člověku ve společnosti je zdůrazněno jeho autonomní a odpovědné postavení.¹¹⁸ Důvodem pro subsidiárně řízenou společnost je smysl personalitních formulací, že člověk musí být základem, účinnou příčinou a cílem každého společenského zřízení.¹¹⁹ Důraz tohoto principu je kladen na pluralitu hierarchicky uspořádaných sociálních útvarů a kompetence jsou spojeny s otázkou spravedlnosti. Nižší společenské útvary jsou schopny daleko lépe vyvíjet činnost směřující k obecnému blahu. Vyšší útvar zaujímá vůči nižšímu postoj služby (subsídium).¹²⁰

Princip subsidiarity je základním typem řízení v projektu Adopce na dálku a je aplikován na mateřské zakládající organizace ve státech, které edukaci v Indii podporují, ale také v místních organizacích příjemců. Tento princip podporuje jejich samostatnost,

---

¹¹⁷Srov. Quadragesimo anno, čl. 79, 80

¹¹⁸Srov. ANZENBACHER A., *Křesťanská sociální etika – úvod a principy*, Centrum pro studium demokracie, Blansko, 2004, kap. 4.3

¹¹⁹Srov. Mater et magistra, čl. 219

¹²⁰Srov. KSCN, čl. 186

nutnost neustálého vzdělávání se v řízení místních organizací a zlepšování prováděných služeb. Jednotlivým organizacím poskytuje dostatek kompetencí na řízení celého charitativního projektu, protože dokážou účinněji řídit procesy a reflektovat aktuální změny. Úročí tak výhodu místní znalosti a jsou důvěryhodnější pro příjemce pomoci. Na druhou stranu je nutná přísná supervize ze strany mateřské organizace, která je zárukou využití účinnosti pomoci.

Nevýhodou tohoto typu uspořádání a řízení může být ztížená schopnost předávání informací, ze kterých se následně projekt vyhodnocuje a určitá nekoordinovanost jednotlivých úkonů, jako centrální nákup nebo duplicita charitativní pomoci.

Druhou zásadou sociální nauky církve je *solidarita*, která je úzce propojena se spravedlností a vzájemnou ochotou podporovat se. Solidaritu je možno vnímat ve dvou rovinách. První z nich je rovina spravedlnosti, která je spojena s právní povinností a druhou rovinou, dobrého života, která je povinností ctnosti a lásky.¹²¹ Encyklika *Populorum progressio* o ní hovoří takto:

"Jestliže má někdo majetek a vidí, že jeho bratr je v nouzi, ale zavře před ním svoje srdce - jak v něm může zůstat Boží láska?" Je všeobecně známo, s jakou rozhodností církevní otcové učili, jak mají jednat ti, kdo mají majetek, vůči těm, kdo jsou v nouzi: "Není z tvého majetku," říká na příklad svatý Ambrož, "co ušetřuješ chudákovi. Ty mu jen vracíš, co mu patří. Ty si přisvojuješ to, co bylo dáno pro společné užívání všem. Země patří všem, ne bohatým." To znamená, že soukromé vlastnictví není pro nikoho právem nejvyšším a bezvýhradným. Nikdo si nesmí ponechat pro své výhradní užívání to, co přesahuje jeho osobní potřebu, když druhým scházejí věci potřebné k životu. Jedním slovem, "podle tradičního učení církevních otců a velkých teologů se právo na vlastnictví nikdy nesmí uplatňovat ke škodě obecného blaha". Dostanou-li se do rozporu získaná práva jednotlivců se základními potřebami společnosti, pak je věcí státní moci "hledět tento protiklad vyřešit aktivní spoluprací jednotlivců i sociálních skupin"¹²².

---

¹²¹Srov. ANZENBACHER, A., *Křesťanská sociální etika – úvod a principy*, Centrum pro studium demokracie, Blansko, 2004, kap. 4.2.1

¹²²Srov. *Populorum Progressio* čl. 23

V charitativní práci je solidarita sociální zásadou a mravní ctností, která upozorňuje na rovnost všech lidí. Nejvyšším vrcholem solidarity je život Ježíše Krista, nového člověka, solidárního s lidstvem až k smrti na kříži.¹²³ Solidarita je výzvou k nutnosti participace na životě ostatních s vlastním přispěním k pomoci. Základní vlastností je schopnost rozdělit se o své hmotné i duchovní statky a přispět tak ke globálnímu zkvalitnění života. Člověk není zodpovědný jen sám za sebe, patří do lidského společenství a je účasten na bytí ostatních. Ne všichni jsme schopni pomoci stejným způsobem, ale každý má možnost vyjádřit solidaritu způsobem, který je mu vlastní. Činem, materiálním příspěvkem, ale i schopností vnímat bližního jako svého bratra a součást lidského společenství a pomáhat slovem.

Poslední z trojice principů – zásad sociální nauky církve je *Univezalita*. Ta vychází ze zmiňovaného podobenství o Samařanovi¹²⁴ i Ježíšových slov o posledním soudu¹²⁵. V encyklice *Populorum Progressio* je formulována v kapitole *Láska ke všem*:

„Upřímný dialog jak mezi různými kulturami, tak i mezi jednotlivými lidmi, vytváří bratrské smýšlení. Realizace rozvojových programů spojí národy ke společným akcím tehdy, budou-li naprosto všichni, počínaje vládami a jejich zástupci, až po posledního odborníka, prodchnuti bratrskou láskou a vedeni upřímnou touhou upevnit civilizaci celosvětové solidarity. Pak začne dialog zaměřený na člověka, a ne na suroviny nebo na techniku. Takový dialog bude ještě užitečnější, poskytne-li národům, které se ho účastní, prostředky k jejich hospodářskému i duchovnímu růstu; když se technici budou chovat jako vychovatelé; když jejich poučování zdůrazní i vyšší prvek duchovní a mravní dokonalosti, a tím způsobí nejen hospodářský, ale též lidský rozvoj. Pak zůstane přátelské sblížení pevné, i když rozvojová pomoc skončí. Kdo by neviděl, jak velice mohou takové vztahy přispět k zachování světového míru?“¹²⁶

Jeho základním znakem je nerozdělování objektu pomoci podle rasové, národnostní či náboženské příslušnosti, ale prodchnutí vzájemného vztahu bratrskou láskou, která je

---

¹²³ Srov. KSCN, čl. 186

¹²⁴ Lk, 10,29-37

¹²⁵ Mt, 25,31-46

¹²⁶ *Populorum Progressio*, čl. 73

vedena touhou po lidském rozvoji. Jakákoliv charitativní pomoc je zaměřena na člověka jako Božího tvora bez jakýchkoliv dalších předsudků. Samozřejmě je nanejvýš vhodné přihlížet k rozdílům v příslušnosti ve smyslu rozdílné aplikace a možnosti různého pochopení pomoci. Rozdílnost v přístupu se však nesmí projevit ve kvalitě nebo v upřednostňování, spíše ve vhodnosti a účelnosti nabízené pomoci.

4. Osobní zkušenost

S projektem Adopce na dálku, resp. se sponzorováním vzdělání indického dítěte, jsem se poprvé setkal v roce 2003, kdy jsem byl spolužačkou z Teologické fakulty požádán o finanční příspěvek na vzdělávání tehdy mně neznámého dítěte v Indii. V podstatě se jednalo o převzetí poloviny ročního sponzoringu dítěte, která přestala být původním dárcem placena. Když jsem se seznámil se všemi podstatnými detaily, které se této účasti týkaly, rozhodl jsem se, že část sponzoringu převezmu.

Stal jsem se tedy sponzorem vzdělávání tehdy 6-ti letého chlapce Salvina D'Souzy, který žije v 5-ti členné rodině ve vesnici Moobidri v indickém státě Karnataka. I přestože to nebylo pro mne nikterak podstatné, zjistil jsem, že rodina je katolického vyznání. Školu, do které Salvin chodí, vybudovala za pomoci projektu Adopce na dálku místní řeholní komunita The Congregation of Helpers of Mount Rosary.

Při hledání podrobnějších informací, které jsou veřejně dostupné v různých tiskovinách Adopce na dálku, výročních zprávách a na webových stránkách projektu jsem zjistil, že mi schází větší kvantum informací teoretického rázu. Vzhledem k tomu, že se jedná o pomoc v odlehlých částech světa, většinou v naprosto odlišných sociálních, náboženských a kulturních podmínkách, čekal jsem nějaký ucelený teoretický základ, který by činnost tohoto druhu charitativního rázu konkrétněji zasadil do křesťanských základů a do sociálního učení katolické církve. Při osobní komunikaci s pražskou centrálou projektu Adopce na dálku jsem se ujistil, že takový teoretický základ doposud není zpracován. Proto jsem při volbě zadání své diplomové práce navrhl téma, které by se zabývalo správností a ospravedlněním, ale zároveň s návazností na účelnost a vhodnost praktických částí takového typu projektu.

Protože jsem chtěl problematiku charitativního projektu Adopce na dálku prozkoumat i po praktické stránce, rozhodl jsem se kriticky zhodnotit fungování projektu přímo na místě. V lednu v roce 2006 jsem oslovil pražské centrum

Adopce na dálku s prosbou o zprostředkování vizitace komunitního centra ve městě Moobidri v Indii. Protože návštěva sponzorovaného dítěte není automaticky schválena, čekal jsem na stanovisko komunitního centra v Moobidri, které posoudilo míru rizika návštěvy Salvina.¹²⁷ Po několika dnech jsem schválení obdržel a v březnu v roce 2006 na vizitaci komunitního centra v Indii odjel.

Po příjezdu do Indie a následné nutné několikadenní aklimatizaci na podnebí Indie, jsem se vydal do města Moobidri, které se nachází přibližně tisíc kilometrů jižně od největšího centra této oblasti, Bombeje. Abych dokázal nahlédnout na život běžných obyvatel realisticky, zvolil jsem cestování vlakem, autobusem a rikšou. Po několika dnech jízdy jsem dorazil do komunitního centra The Congregation of Helpers of Mount Rosary v Moobidri, ve kterém mne netrpělivě očekávali a připravili vše, co bych mohl po dobu vizitace potřebovat.

Při bližším zkoumání tohoto centra jsem zjistil, že není pouze zprostředkovatelem edukace pro místní děti, ale zároveň rozvíjí další sociální projekty. Hlavním z nich je „azylová farma“ pro sociálně slabé nebo tělesně či mentálně postižené osoby, které by v normální indické společnosti nemohly dlouhodobě přežít. (V současné době jich tam žije 150.) Farma se rozkládá na přibližně čtyřech kilometrech čtverečních a je složena z menších kaučukovníkových plantáží, polí pro pěstování zeleniny a ovocnými sady. Mezi nimi je roztroušeno několik desítek primitivních domků, ve kterých žijí sociálně potřební a aktivně se podílejí na zemědělských pracích. Tato farma produkuje hlavně zeleninu, ovoce, rýži a kaučuk, a prodej těchto komodit je jedním z hlavních zdrojů financování. Dalším projektem je zajištění zdravotní péče pro sociálně potřebné, ale také pro rodiny a děti, kteří jsou v edukačním programu Adopce na dálku. Toto centrum tedy postavilo zdravotnické zařízení, které zajišťuje nejen základní péči, ale i komplikovanější léčbu a operace.¹²⁸ Velmi mne

---

¹²⁷Pozn. Návštěva může být problematická vzhledem ke kulturnímu šoku sponzorovaného, protože se setkává se svým donátorem, který pro něj představuje určitý typ „zbožštění“. Takováto návštěva může také způsobit silnou závist u ostatních obyvatel vesnice, částečně i u těch, kteří jsou stejnými příjemci pomoci, ale donátor je nenavštíví.

¹²⁸Pozn. Z pohledu návštěvníka z vyspělé země působí toto zdravotnické zařízení velmi primitivně a zaostale, je bez dveří a oken, pouze s jednoduchým vybavením a zastaralými přístroji. Není ničím neobvyklým pozorovat přítomnost ještěřů a jiných živočichů přímo na operačním sále. Pro

překvapilo postupné zjišťování, jakým způsobem je tato farma řízena. V jejím čele stojí charismatický kněz Msgr. Francis Erian D'Souza, kterému je 73 let, a má na starosti běžnou kněžskou a pastorační činnost. Ustanoveným správcem azylové farmy byl v roce 1990, ve kterém nahradil zemřelého zakladatele tohoto projektu, kterým byl Fr.Edwin Celestine Pinto. Hlavní částí „azylové farmy“ je kostel. V něm probíhá duchovní život celého společenství. Každý den začíná mší před východem slunce, celý den je rozdělen na krátká duchovním rozjímání a modlitbu růžence. Večer končí opět mší svatou. Spojením fyzické a duchovní práce vzniká „rytmus“ celého dne, kdy se obě činnosti střídají a zároveň se podporují. Pracovním skupinám, které se toho dne věnují dané pracovní činnosti je tak zajištěn dostatečný odpočinek od práce a zároveň se „duchovně občerstvují“.

Ryze praktické záležitosti celé „azylové farmy“ řídí 11 řeholních sester v čele s představenou sestrou Priscillou. Lékaři a učitelé do školy jsou najímáni z blízkého okolí ve spolupráci s ostatními komunitami.

Centrum pro vzdělávání sponzorovaných dětí je v blízké vesnici, komunitní centrum zde nechalo postavit několik jednopatrových budov a kostel. Každá budova je dále rozdělena do různých tříd. Celkově se v edukačním centru vzdělává přes 900 dětí¹²⁹ a všechny jsou sponzorovány projektem Adopce na dálku z České republiky¹³⁰. Vzdělávání je poskytováno do úrovně ukončení základní školy. (Podrobněji o školském systému pojednávám v kapitole 2.3.1.) Součástí školy je i předškolní výuka pro malé děti. Když jsem měl možnost navštívit několik hodin výuky a také psaní závěrečných ročníkových testů, všimnul jsem si neobvyklé úcty malých dětí k možnosti chodit do školy. Děti byly při výuce ukázněné a složení ročníkových testů byla pro ně otázka cti, takže šlo opravdu o individuální práci. Horší bylo praktické vybavení jednotlivých tříd, včetně pedagogických pomůcek. Některé třídy neměly ani lavice a výuka

---

místní obyvatelé je tato nemocnice chloubou a vymožeností, která není v okruhu desítek kilometrů.

¹²⁹Pozn. Zjištěný údaj z roku 2006

¹³⁰Pozn. Česká republika je místními obyvateli vnímána jako „bájná země“ ze starých indických spisů, ze které proudí nekončící pomoc této vesnici.

probíhala na hliněné podlaze. Učitelé byli rádi za každou pedagogickou pomůcku, proto jsme přivezli nástěnné mapy světa a Indie a větší zásobu psacích potřeb. Chabý stav pomůcek byl však nahrazen entusiasmem ze strany učitelů i dětí. Ten byl zčásti způsoben vidinou kvalitativní změny života a také tím, že děti, které nechodí aktivně do školy, často tvrdě pracují na poli za mizivou mzdu.

Důležitou zkušeností byla pro mne návštěva Salvina D'Souzy a jeho rodiny přímo v jeho domě v blízké vesnici. Před návštěvou jsem byl poučen o místních zvyklostech a také o nevhodnosti jakýchkoliv darů rodině mimo základního jídla na několik dnů, které se stanou zásobami pro případ nouze. Důvodem pro toto striktní pravidlo je snaha o zabránění následné diskriminace rodiny ze strany ostatních obyvatel vesnice. Návštěva Salvina D'Souzy a jeho rodiny byla pro mne hlubokým zážitkem, ale také zjištěním, jak moc jsou „naše světy“ rozdílné. Malý domek s hliněnou podlahou a dvěma místnostmi je to jediné co mají a naději rodičů jsou jejich tři děti, všichni vzdělávání v programu Adopce na dálku. Ti jim mohou během několika let zvýšit kvalitu života a zajistit pravidelnou dostupnost základních životních potřeb a zdravotní péče. Možnost strávit několik hodin s celou rodinou mi pomohlo pochopit, proč jsou donátoři, zapojení v programu Adopce na dálku, tak důležití a proč je touha dětí chodit do školy velmi silná. Ukončení kteréhokoliv stupně edukace na místní škole a obdržet potvrzení o složení zkoušek se automaticky zvyšuje pravděpodobnost zkvalitnění života celé rodiny. Vyšší úroveň vzdělání představuje velmi pravděpodobnou možnost dostat se z koloběhu bídy a nedostatku uspokojování základních životních potřeb.

Po necelém týdnu stráveném v komunitním centru jsem zjistil, jak moc je veškerá pomoc pro chudé v tomto místě důležitá. Azylová farma pro ně představuje záchraný bod, který je jediným místem v jejich životě, kde je jim poskytována pomoc a která je schopna postarat se o ně tak, aby přežili. Pro osoby sociálně slabé tato pomoc není spojená s kvalitativní materiální úrovní jejich života, ale s možností přežít. Ve spojení se vzděláváním místních dětí je tato kombinovaná charitativní péče cestou k rozvoji celého okolí, ke změně zoufalých životních podmínek a k naplnění nejen sociálního učení církve, ale hlavně Lásky k bližním.

Pobyt v komunitním centru pro mne znamenal výraznou změnu v mém myšlení. Chudobu jsem přestal vnímat jako problém, který se mne netýká a zároveň jsem se seznámil s možnostmi, jak tomuto nedůstojnému stavu čelit a změnit jej k lepšímu. Zároveň jsem odjížděl z centra v hlubokém obdivu k lidem, kteří azylovou farmu založili, spravují ji a dosahují na místní poměry skutečně znamenitých výsledků v sociální práci. Jejich práce je opravdovým naplněním Ježíšova přikázání Lásky k bližnímu.

5. Závěr

Text práce zahrnuje komplexní zmapování projektu Adopce na dálku, jak z hlediska jeho teoretického zakotvení v sociální nauce církve, tak z hlediska praktického, to jest realizaci demonstrovanou na konkrétním případu (regionu) v Indické republice.

Po vymezení základních geografických, historických, politických, ekonomických a sociálních reálií Indické republiky, jsem některé z těchto relevantních ukazatelů (gramotnost) srovnával s reáliemi Evropské unie, resp. České republiky, tedy se státy, odkud je námi sledovaný projekt (či jeho analogie) iniciován, financován a supervidován. Znalost těchto skutečností je nezbytná z hlediska navazující teoretické a praktické části práce, zejména s ohledem na ty rozdíly obou kultur, které se do aplikace rozvojové spolupráce promítají a mohou výrazně snižovat její efektivitu (např. vliv kastovního systému, problém setkávání různých náboženských kultur).

V části prezentace projektu Adopce na dálku jsem zmapoval východiska a motivaci nositele záměrů této formy rozvojové spolupráce, tedy Sdružení česká katolická charita, resp. jejich organizačních složek. Zaměřil jsem se na problematiku vhodných způsobů charitativní pomoci, které jsou nezbytným předpokladem konečného úspěchu každého projektu tohoto typu. Poukázal jsem na nutnost pečlivé přípravy každého projektu z hlediska vhodnosti. Dalším závěrem hodnotícím vhodnost vzdělávání dětí v rozvojových zemích v rámci projektu Adopce na dálku je nutná přítomnost navazujících rozvojových programů. Ty jsou nedílnou součástí následné praktické edukace dětí a pomáhají jim zúročit dosažené vzdělání. Výběr navazujících rozvojových projektů je založen na jejich účelném a dlouhodobém praktickém využití. Důležitým aspektem vhodnosti projektu Adopce na dálku je formulace praktických zásad účelnosti projektů pro rozvojovou spolupráci, které jsou shrnuty do šesti bodů. Tato část práce tedy dává kladnou odpověď na otázku, zda je Projekt adopce na dálku pro Indii vhodný a vedený účelně.

Ve třetí části práce jsem považoval za nutné vymezit pojmy vhodnosti a správnosti, aby bylo patrné, jaký mají význam ve vztahu k charitativní práci. Poukázal jsem na jejich rozdíly, ale i vzájemnou propojenost. Termín vhodnosti jsem začlenil do praktické stránky projektu, který se zabývá účelností pomoci. Termín správnost jsem použil převážně jako ospravedlnění charitativního projektu. Protože každý projekt má své zákonitosti a postupy, popsal jsem metodu sociální práce *Vidět – Hodnotit – Jednat* a jeho variantu *Kriteriologie – Kairologie – Praxeologie*. Hledal jsem tedy zodpovězení otázky, zda je projekt Adopce na dálku správný. Kladnou odpověď jsem našel v sociálním učení církve. Podstatným základem ospravedlňujícím charitativní práci je formulovaný trojí praktický úkol církve *kérygma – leiturgia – diakonia (caritas)*. Našel jsem tedy základní kameny pro správnost charitativní práce. Ta se zformovala zároveň s církví a vychází z podobenství o milosrdném Samařanovi. Druhým textem je Ježíšova řeč o posledním soudu. Na jejich základě byly církví zformulovány skutky tělesného milosrdenství, na jejichž smyslu je projekt Adopce na dálku postaven. Dalším navazujícím pramenem pro hodnocení správnosti konaného milosrdenství jsou sociální encykliky, zvláště *Rerum novarum*, *Populorum progressio* a nejnovější encyklika *Deus caritas est*. V jejich odkazech jsou obsaženy výzvy k charitativní činnosti a také *Trvalé zásady sociální nauky církve*, kterými jsou *Univerzalita*, *Solidarita* a *Subsidiarita*. Tyto nalezené zdroje jsem doplnil situační etikou. V té jsem popsal okolnosti, které dávají aktu volby osobního dobra a následnému provedení úkonu mravní význam a ovlivňují samotnou morálnost úkonu. K další charakteristice správnosti konání jsem použil *princip dvojího účinku* z morální teologie, který je vysvětlením případných negativních dopadů jakékoliv charitativní práce. Tato část práce je tedy kladnou odpovědí na otázku správnosti projektu Adopce na dálku. Další odpovědí je nalezení zásad sociální nauky církve a metod, kterými má být řízena.

V poslední kapitole jsem přiblížil osobní zkušenost s šetřením, které jsem provedl v místě, kde je projekt Adopce na dálku realizován. Subjektivní vylíčení má dokreslovat představu o složitosti chodu této specifické charitativní práce. Zároveň má být ale důkazem o pomoci a radosti, kterou způsobuje.

Teoretickou i praktickou část této práce lze na základě výše uvedeného popisu shrnout a uzavřít s tím, že projekt Adopce na dálku představuje jedno z hmatatelných vyústění sociálního učení církve. Vhodnost tohoto projektu je určována výběrem a zacílením jednotlivých druhů sociální pomoci. V teoretické rovině se projekt Adopce na dálku může opřít o sociální učení církve, ve kterém jsem našel „základní kameny“, ale i obecnou specifikaci, jak má taková pomoc vypadat.

Na základě zjištěných skutečností se domnívám, že jedním z praktických výstupů živého křesťanství je aktivní podpora takového druhu charitativních činností. Možností k zapojení se je celá řada, od aktivní participace na samotném projektu Adopce na dálku, přes finanční podporu až po neméně důležitou modlitbu. Stáváme se tak součástí „globální křesťanské rodiny“, která nám poskytuje možnost mezikulturního kontaktu, účasti na zlepšení životních podmínek našich bratrů a sester a v neposlední řadě naplňujeme Ježíšovu výzvu: *„...cokoliv jste učinili jednomu z těchto mých nepatrných bratrů, mně jste učinili.“*¹³¹

---

¹³¹ Mt 25,40

6. SEZNAM LITERATURY

Literatura:

- ANZENBACHER, A., *Křesťanská sociální etika – úvod a principy*, Centrum pro studium demokracie, Blansko, 2004
- BENEDIKT XVI., *Deus Caritas Est*. Přel. C.V.Pospíšil, Praha: Paulínky, 2006, ISBN 80-86949-03-6
- BENEŠ A., *Principy křesťanské morálky*, Kristal OP 1997, s. 39nn
- FRANZEN, A. *Malé církevní dějiny*. Vyd. 2. Praha : Zvon, 1995. 358 s. ISBN 80-7113-119-9.
- KLIMEŠ, L., *Slovník cizích slov*, Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1998, 6. vydání, ISBN 80-723-023-4
- Lexikografický kolektiv Ústavu pro jazyk český ČSAV, *Slovník spisovného jazyka českého VII*, Praha, Academia, 1989
- Nový zákon s výkladovými poznámkami*. Vyd. 1. Praha : Česká biblická společnost v evangelickém nakladatelství, 1991. 518 s.
- Papežská rada pro spravedlnost a mír, *Kompendium sociální nauky církve*, Karmelitánské nakladatelství v Kostelním Vydří, 2008, ISBN 978-80-7195-014-1,
- PESCHKE, K.,H.,. *Křesťanská etika*. Vyd. 2. Praha: Vyšehrad, 2004. 696 s. ISBN 80-7021-718-9
- STRNAD, J, et al. *Dějiny Indie*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2003. 1186 s. ISBN 80-7106-493-9
- VAVROUŠKOVÁ, S, et al. *Náboženství a společnost v jižní a jihovýchodní Asii: Tradice a současnost*. Vyd. 1. Praha : Orientální ústav Akademie věd České republiky, 2005. Hinduismus: tradice a moderní společnost, s. 354. ISBN 80-85425-57-2.
- Sociální encykliky*. Vyd. 2. Praha : Zvon, 1996. 148 s. ISBN 80-7113-154-7.

Cizojazyčná literatura:

- SINGH, S, et al. *India*. Vyd. 9. Melbourne Australia : Lonely Planet, 2001. 876 s. ISBN 1-86450-246-0.,
- Hutton, J. *Caste in India*. London - Great Britain : [s.n.], 1963. 197 s. str. 47

Webové stránky:

Commissioner of India. Dostupné z WWW: <http://www.censusindia.net/t_00_003.html>.

Veřejná databáze ČSÚ [online]. 2009. 2009 [cit. 2009-03-30]. Základní demografické údaje ve vybraném území . Dostupné z WWW: <http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?vua=tabulka&cislotab=DEM9010UC&&kapitola_id=19>.

Odborový svaz zdravotnictví a sociální péče [online]. 2007. 2007 [cit. 2008-01-30]. Odborový svaz zdravotnictví a sociální péče. Dostupné z WWW: <http://osz.cmkos.cz/CZ/Z_tisku/Bulletin/11_2002/pohledy.html ze dne 3.1.2007>.

Ottova encyklopedie [online]. 2007 [cit. 8.1.2007]. Sufismus. Dostupné z WWW: <<http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/437631-sufismus>>. ULČ, Ota. *Otaulc* [online]. 2006 [cit. 2006-12-12]. Otaulc. Dostupné z WWW: <<http://www.otaulc.com/text/424.htm>,ze dne 12.12.2006>.

Worldwide.tax [online]. 2007, 2010 [cit. 2010-03-30]. India Unemployment Rates. Dostupné z WWW: <http://www.worldwide-tax.com/india/ind_unemployment.asp>.

Census of India [online]. 2006, 2006 [cit. 2010-03-30]. REGISTRAR GENERAL & CENSUS COMMISSIONER, INDIA . Dostupné z WWW: <<http://www.censusindia.net/results/slum/Statement-I.pdf>>.

Týden.cz [online]. 2007 [cit. 2010-03-30]. Asie a Oceánie. Dostupné z WWW: <http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/asie-a-oceanie/v-indii-zautocili-teroriste-na-vlak-plny-lidi_3681.html>.

Česká literatura.cz [online]. 2007. 2007 [cit. 2010-03-30]. Vědy. Dostupné z WWW: <<http://www.ceskaliteratura.cz/translat/vedy.htm>>.

Wikipedia [online]. 2007 [cit. 2010-03-30]. Wikipedia. Dostupné z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Subsidiarita>>.

Výroční zprávy SČKCH na *Výroční zprávy* [online]. 2003 [cit. 2010-03-30]. Charita Česká republika. Dostupné z WWW: <<http://www.charita.cz/Article.asp?nDepartmentID=273&nArticleID=861&nLanguageID=1>>.

Adopce na dálku : Rozvojové projekty [online]. 2003 [cit. 2007-02-02]. Arcidiecézní charita Praha. Dostupné z WWW: <<http://www.charita-adopce.cz/index.php?id=0002019>>.

KARASOVÁ, J. *Informace Královehradecké diecéze* [online]. 2007 [cit. 2007-02-02]. Aktuality. Dostupné z WWW: <<http://ikd.diecezehk.cz/clanek.php?claid=2641>>.

Storage [online]. 2007 [cit. 2010-05-03]. Gymbb.cz. Dostupné z WWW: <www.gymbb.cz/storage/charita/adopce_na_dalku-informacni_materialy.doc>.

Opatrný, M.,studijní text k základům diakonie. Srov. *Výuka/Sylaby/Studijní texty* [online]. 2010. 2008, 31.3.2010 [cit. 2010-03-31]. Teologická fakulta Jihočeské Univerzity. Dostupné z WWW: <<http://www.tf.jcu.cz/katedry/kpt/vyuka>>.

Encyklopedie.cz [online]. 2007. 2007 [cit. 2007-05-27]. Seznam.cz. Dostupné z WWW: <<http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/122834-amnesty-international>>.

Encyklopedie.cz [online]. 2007. 2007 [cit. 2007-05-27]. Seznam.cz. Dostupné z WWW:
<<http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/122587-ombudsman.cz>>.

Vysvětlivky [online]. 2007. 2007 [cit. 2007-05-27]. Totalita.cz. Dostupné z WWW:
<<http://www.totalita.cz/vysvetlivky/vons.php>>.

Vysvětlivky [online]. 2007. 2007 [cit. 2007-06-22]. Iupax.cz. Dostupné z WWW:
<<http://www.iupax.cz/scripts/detail.php?id=15910>>.

7. ABSTRAKT

Duba, V. *Etická Vhodnost a Správnost projektu Adopce na dálku*. České Budějovice 2010. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra teologické a sociální etiky. Vedoucí práce J. Šrajer.

Klíčová slova: Adopce na dálku, Indie, kastovní systém, rozvojové projekty, vhodnost a správnost, Caritas, Diakonie, Subsidiarita, Solidarita, Univerzalita

Práce se zabývá projektem Adopce na dálku v Indii a hodnocení vhodností a správností z etického hlediska. První část představuje současnou Indii z politického, kulturního a náboženského pojetí. Druhá část se zaměřuje na prezentaci projektu Adopce na dálku, posuzuje vhodnost a účelnost jednotlivých částí projektu. Třetí část se věnuje vymezení pojmů vhodnost a správnost a popisem katolického hlediska, ve kterém nachází ospravedlnění projektu na etické bázi. Toto ospravedlnění je dále rozvíjeno popisem Caritas ve trojí službě církve. Následuje začlenění člověka do sociálního učení církve a situační etika. Poté se práce věnuje pojmům subsidiarita, solidarita a univerzalita ve vztahu k charitativní práci. Poslední část je praktickým exkurzem do života komunitního centra v indickém městě Moobidri, kde proběhla autorova osobní vizitace.

8. ABSTRACT

Duba, V. *Etická Vhodnost a Správnost projektu Adopce na dálku*. České Budějovice 2010. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra teologické a sociální etiky. Vedoucí práce J. Šrajer.

Key words: Adopce na dálku, India, caste system, development projects, suitability and correctness, Caritas, subsidiarity, solidarity, universality

The project deals with adopting children from a distance in India and the assessment of the righteousness of the process from an ethical perspective. The first part introduces current India from a political, cultural, and religious perspective. The second part focuses on the introduction of the adoption from a distance process and evaluates the suitability and purposefulness of the individual parts of the project. The third part deals with the terms of righteousness and suitability of such adoption from a catholic perspective, where we also find the justification of the ethical part of the process. Such justification is later described in the description of Caritas in the threefold service to the church. following, you will find the incorporation of the human being into the social teachings of the church and the situational ethics. The project later focuses on the terms of solidarity, subsidiarity, and the universal relationship between men and charity. The last part is a practical excursion into the life of a community center in the Indian town of Moobidri, where the author visited himself.